

Vissa aspekter på svensk säkerhetspolitik

Sammanfattning

Sveriges säkerhetspolitik syftar till att bevara fred och självständighet för vårt land, bidra till stabilitet och säkerhet i vårt närområde samt stärka internationell fred och säkerhet. Sverige är militärt alliansfritt. Denna säkerhetspolitiska linje, med möjlighet till neutralitet vid konflikter i vårt närområde, har tjänat oss väl.

För framtiden är det tydligare än någonsin att säkerhet är mer än avsaknad av militära konflikter. Hot mot freden och vår säkerhet kan bäst avvärjas i gemenskap och samverkan med andra länder. På det globala planet är det främsta uttrycket för detta vårt stöd till FN. Genom vårt medlemskap i EU deltar vi i en solidarisk gemenskap vars främsta syfte är att förhindra krig på den europeiska kontinenten.

Arbetet för en alleuropeisk fredsordning, där Sverige samverkar med samtliga organisationer och länder som delar våra värderingar och intressen, utgör en av hörnstenarna i svensk politik. Vårt medlemskap i EU är det främsta instrumentet för detta jämte vårt engagemang i OSSE, deltagande i Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPR) och Partnerskap för fred (PFF) samt vårt omfattande bilaterala och multilaterala engagemang.

Sverige och alla andra medlemsländer verkar för att förstärka och utveckla sin politiska solidaritet, även inom EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik. Utskottet välkomnar att EU som en del av detta arbete bygger upp en sammanhållen civil och militär krishanteringsförmåga, som ett komplement till diplomatiska, ekonomiska och biståndspolitiska verktyg.

Ingen stat kan på egen hand bekämpa terrorismen. Ett nära samarbete mellan stater och internationella organisationer är en nödvändig förutsättning för att garantera såväl staters som individers säkerhet. Utskottet anser att FN, genom sin unika legitimitet och nära nog universella medlemskrets, står i centrum för kampen mot terrorismen. En samsyn råder om att alla de instrument som det öppna samhället disponerar skall kunna användas i denna kamp, och inom ramen för EU har Sverige ingått viktiga överenskommelser om harmonisering av lagstiftning för att underlätta europeiskt samarbete mot terrorism.

Det strategiska partnerskapet mellan EU och Nato inom krishantering – främst manifesterat genom Berlin plus-överenskommelsen och Pragöverenskommelsen (Prague Capability Commitment, PCC) – har medfört att relationen mellan EU och Nato har stärkts. Utskottet delar regeringens bedömning att Sveriges relation till Nato kommer att ha en nära koppling till EU:s relation med alliansen.

Utöver detta behandlar utskottet frågor rörande globala och regionala utmaningar, såsom spridningen av massförstörelsevapen och konventionella vapen, förekomsten av eventuella kärnvapen i Iran samt situationen i Kina.

Till betänkandet har fogats 8 reservationer och 2 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	5
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning	7
Utskottet	8
Säkerhetspolitiska utgångspunkter	8
Motionerna	8
Övergripande strategi	8
Utskottets överväganden	8
Förenta nationerna	12
Motionerna	12
Fredsstyrkor och konfliktförebyggande arbete	12
Sveriges bidrag	12
Utskottets överväganden	12
Fredsstyrkor och konfliktförebyggande arbete	12
Sveriges bidrag	13
Organisationen för samarbete och säkerhet i Europa (OSSE)	17
Europeiska unionen	19
Motionerna	19
Utgångspunkter	19
Sverige och EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik	19
EU och den transatlantiska länken	19
Utskottets överväganden	20
Utgångspunkter	20
EU och den transatlantiska länken	22
Nato	23
Motionerna	23
Utgångspunkter	23
Sverige och Nato	23
Utskottets överväganden	24
Utgångspunkter	24
Sverige och Nato	25
Globala och regionala utmaningar	26
Motionerna	26
Spridningen av massförstörelsevapen	26
Spridningen av konventionella vapen	27
Iran	28
Kina	28
Utskottets överväganden	29
Spridningen av massförstörelsevapen	29
Spridningen av konventionella vapen	32
Iran	34
Kina	35
Reservationer	36
1. Säkerhetspolitiska utgångspunkter, punkt 1 (m, fp, kd, c)	36

2. Epidemier och det vidgade säkerhetspolitiska begreppet, punkt 2 (kd)	37
3. Förenta nationerna, punkt 3 (m, fp, kd, c)	38
4. Nato, punkt 5 (fp)	40
5. Globala och regionala utmaningar, punkt 6 (v, mp)	41
6. Icke-spridningsavtalet, punkt 7 (v, mp)	41
7. Klusterbomber, punkt 8 (v, mp)	43
8. Vapen med utarmat uran (DU-vapen), punkt 9 (v, mp)	43
Särskilda yttranden	45
1. Säkerhetspolitiska utgångspunkter, punkt 1 (v)	45
2. Säkerhetspolitiska utgångspunkter, punkt 1 (mp)	46
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	49
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005	49

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Säkerhetspolitiska utgångspunkter

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:U267 yrkande 1, 2005/06:U275 yrkande 6, 2005/06:U372 yrkandena 1 och 2 samt 2005/06:U384 yrkande 14.

Reservation 1 (m, fp, kd, c)

2. Epidemier och det vidgade säkerhetspolitiska begreppet

Riksdagen avslår motion 2005/06:U380 yrkande 7.

Reservation 2 (kd)

3. Förenade nationerna

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:U216, 2005/06:U246 yrkande 2, 2005/06:U251 yrkande 9, 2005/06:U279, 2005/06:U313 yrkande 9 och 2005/06:Fö218 yrkandena 1 och 2.

Reservation 3 (m, fp, kd, c)

4. Europeiska unionen

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:U248 yrkande 16, 2005/06:U251 yrkande 7, 2005/06:U275 yrkandena 1–3, 2005/06:U290 yrkande 25, 2005/06:U362 yrkande 8, 2005/06:U384 yrkande 15 och 2005/06:U385 yrkande 1.

5. Nato

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:U235, 2005/06:U251 yrkandena 5, 6, 8, 10 och 11, 2005/06:U275 yrkandena 4, 5 och 7, 2005/06:U289 yrkande 33, 2005/06:U322 yrkandena 1–3, 2005/06:U362 yrkandena 9 och 12 samt 2005/06:U384 yrkande 13.

Reservation 4 (fp)

6. Globala och regionala utmaningar

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:U212 yrkandena 1–4, 2005/06:U229 yrkandena 1, 4 och 8, 2005/06:U243 yrkande 1, 2005/06:U247 yrkandena 2 och 4, 2005/06:U248 yrkande 5, 2005/06:U251 yrkande 3, 2005/06:U255 yrkandena 5–7, 9, 10 och 13, 2005/06:U285 yrkande 16, 2005/06:U289 yrkandena 17 och 24, 2005/06:U297, 2005/06:U311 yrkandena 12 och 24, 2005/06:U317, 2005/06:U354 yrkande 6, 2005/06:U362 yrkande 15, 2005/06:U376 och 2005/06:U386 yrkandena 24 och 25.

Reservation 5 (v, mp)

7. Icke-spridningsavtalet

Riksdagen avslår motion 2005/06:U386 yrkande 23.

Reservation 6 (v, mp)

8. Klusterbomber

Riksdagen avslår motion 2005/06:U386 yrkandena 18 och 19.

Reservation 7 (v, mp)

9. Vapen med utarmat uran (DU-vapen)

Riksdagen avslår motion 2005/06:U386 yrkande 20.

Reservation 8 (v, mp)

Stockholm den 28 mars 2006

På utrikesutskottets vägnar

Urban Ahlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Urban Ahlin (s), Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Berndt Ekholm (s), Cecilia Wigström (fp), Carina Hägg (s), Holger Gustafsson (kd), Alice Åström (v), Kent Härstedt (s), Göran Lindblad (m), Kaj Nordquist (s), Kenneth G Forslund (s), Ewa Björling (m), Veronica Palm (s), Lotta Hedström (mp), Anita Johansson (s), Gabriel Romanus (fp) och Annika Qarlsson (c).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I september 2004 överlämnade regeringen proposition 2004/05:5 Vårt framtida försvar till riksdagen. I denna proposition lade regeringen fram förslag till riksdagens ställningstagande vad gäller säkerhets- och försvarspolitikens inriktning för försvarsbeslutsperioden 2005–2007.

Propositionen remitterades i sin helhet till försvarskottet. Utrikes- och försvarskotten beslutade därefter – med stöd av 4 kap. 8 § riksdagsordningen – att bereda propositionens delar vad gäller säkerhetspolitikens mål m.m. jämte tillhörande motioner i ett sammansatt utrikes- och försvarskott (bet. 2004/05:UFöU2 Sveriges säkerhetspolitik).

I föreliggande betänkande behandlar utrikeskottet mot denna bakgrund ett antal motionsyrkanden angående vissa aspekter på svensk säkerhetspolitik från den allmänna motionstiden för år 2005/06.

Utskottet

Säkerhetspolitiska utgångspunkter

Motionerna

Övergripande strategi

I den enskilda motionen 2005/06:U275 (m) yrkande 6 anför motionären att neutralitetspolitiken tjänade Sverige väl under många år. Sverige var dock aldrig, anför motionären, neutralt i den mening som den officiella bilden gav intryck av. Neutralitetspolitiken var i själva verket högst realpolitisk och fick först under senare år en moralisk överbyggnad.

I kommittémotion 2005/06:U384 (kd) yrkande 14 anför Kristdemokraterna att svensk säkerhetspolitik skall utformas i ett brett perspektiv som omfattar diplomati, ekonomiskt bistånd, räddningsinsatser och militärt stöd samt byggas på en grund av kollektiv samverkan med våra grannländer, FN, EU och Nato för att säkra fred, stabilitet och säkerhet.

I den enskilda motionen 2005/06:U372 (-) yrkande 1 efterlyser motionären ett vidgat säkerhetspolitiskt begrepp som också innefattar det strukturella våld som i vardagen riktas mot kvinnor. I yrkande 2 i samma motion anför motionären att regeringen bör återkomma till riksdagen med en redogörelse över vilka konsekvenser ett sådant vidgat säkerhetspolitiskt begrepp får, för både utrikes- och inrikespolitiken.

I partimotion 2005/06:U267 (c) yrkande 1 anför Centerpartiet att miljöfrågorna skall ingå i säkerhetsbegreppet för att möta framtidens utmaningar.

I kommittémotion 2005/06:U380 (kd) yrkande 7 anför Kristdemokraterna att det säkerhetspolitiska begreppet i Sverige bör vidgas till att även gälla epidemier.

Utskottets överväganden

Utskottet noterar inledningsvis att det kalla krigets slut väsentligen har sänkt spänningen i det euroatlantiska området. Den påtvingade uppdelningen av Europa har upphört, och länderna i Central- och Östeuropa har återfått sin frihet. Utskottet delar regeringens bedömning att Sveriges säkerhetspolitiska vägval som militärt alliansfri stat har tjänat oss väl.

Dessa framsteg till trots framstår den säkerhetspolitiska utvecklingen under senare år som inte helt oproblematisk. Dagens säkerhetspolitiska krav är emellertid annorlunda än gårdagens. Sedan 1990 har i världen nästan 4 miljoner människor dött i krig medan över 18 miljoner har tvingats fly, och risken för konflikter består. Nya hot har tillkommit, och den forna terrorbalansen har ersatts med en situation så komplex att inget enskilt land ensamt kan hantera situationen. Tidigare säkerhetspolitiska lösningar

har förlorat betydelse och ersatts med krav på ett utökat samarbete för att hantera framtida kriser inom hela konfliktskalan. Detta kräver bl.a. militär förmåga att hantera kriser tillsammans med andra länder, men det kräver också en vidgad uppsättning av åtgärder och instrument av annan natur.

Utskottet vill understryka att internationell samverkan och integration är säkerhetsfrämjande i sig. De garantier för demokrati, rättssäkerhet, mänskliga rättigheter och respekt för skydd av minoriteter som följer genom medlemskap i internationella institutioner och organisationer såsom FN, EU, Europarådet och OSSE lämnar viktiga bidrag, anser utskottet, till långsiktig säkerhet och stabilitet såväl regionalt som globalt. Utvidgningen av EU och Nato till att omfatta stater som tidigare ingick i den sovjetiska maktsfären har haft en mycket gynnsam säkerhetspolitisk effekt.

Utskottet kan konstatera att Sverige, inte minst inom FN, är en aktiv och solidarisk partner i det internationella samarbetet. Sverige deltar i arbetet med att utveckla EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik, har ett aktivt partnerskap med Nato, verkar aktivt inom ramarna för OSSE och i viktiga samarbetsforum i Östersjöregionen samt bidrar med militära resurser vid ett flertal pågående FN-, EU- och Natoleda operationer bl.a. i Afghanistan, Liberia, Kosovo och Bosnien och Hercegovina. Den svenska säkerhetspolitiken har till sitt förfogande ett flertal instrument som innefattar diplomati, ekonomiskt bistånd, räddningsinsatser samt humanitärt och militärt stöd.

Utskottet delar regeringens bedömning vad avser det ökade behovet av konfliktförebyggande åtgärder och krishantering och att Sveriges förmåga till deltagande i fredsfrämjande insatser från förebyggande åtgärder till fredsframtvingande insatser, bör öka både kvalitativt och kvantitativt.

Utskottet vill understryka betydelsen av att svensk utrikespolitik och den svenska politiken för global utveckling uppmärksammar den utsatta situation som i synnerhet kvinnor och barn upplever i konfliktområden och f.d. konfliktzoner. Utskottet noterar exempelvis att kvinnor och barn för mycket illa under inbördeskriget i Liberia mellan åren 1989 och 2003. Ett stort antal barn tvångsrekryterades av de olika stridande grupperingarna i landet, och såväl kvinnor som barn utsattes i stor skala för sexuella övergrepp med traumatisering och spridande av smitta (bl.a. hiv/aids) som följd.

Utskottet vill i samband härmed fästa särskild uppmärksamhet vid de allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna som för närvarande sker i och omkring flyktinglägren i Darfurprovinsen i västra Sudan. Som ett resultat av den regeringstroga s.k. Janjawidmilisens förfärande övergrepp mot civilbefolkningen i Darfur har omkring 2 miljoner människor drivits på flykt inom landet, runt 200 000 flyktingar har tagit sig över gränsen till grannlandet Tchad och fler än 100 000 personer beräknas ha mist livet. Det är angeläget, anser utskottet, att världssamfundet förmår förhindra en upprepning av de mänskliga tragedier som har utspelat sig i bl.a. Rwanda, Demokratiska republiken Kongo och Liberia.

Utskottet noterar att FN i februari 2004 gavs möjlighet att sätta in humanitära hjälpinsatser i provinsen. Utskottet noterar vidare att Afrikanska unionen (AU) sedan i maj 2004 har en mission (The African Union Mission in the Sudan, AMIS) i provinsen vars uppgift bl.a. är att övervaka den vapenvila som ingicks mellan de stridande parterna i april 2004, samt medverka till ett säkerhetsläge som medger leverans av humanitär hjälp och återflyttning av flyktingar.¹

AU:s mission, som sedan 2004 successivt har utökats till att omfatta ca 7 000 personer, har i viss utsträckning, begränsade resurser till trots, bidragit till att förbättra säkerheten i regionen. Under föregående och innevarande år har dock det generella säkerhetsläget gradvis försämrats. Den senaste tiden har även internationella hjälporganisationer och AU:s styrkor blivit föremål för attacker.

I mars 2006 beslutade AU:s freds- och säkerhetsråd (Peace and Security Council, PSC) att förlänga AU-missionens mandat till september 2006. Ledningen för missionen skall därefter, i enlighet med AU:s beslut, överlåtas till FN. För att FN-övertagandet av missionen inte skall försvåras och eventuellt försenas är det angeläget dels att Sudans regering ger sitt godkännande till FN:s närvaro i landet, dels att de pågående fredsförhandlingarna i Abuja, Nigeria, mellan Sudans regering och rebellgrupperna i Darfur, leder fram till ett fredsavtal.

Utskottet anser, liksom regeringen, att FN och säkerhetsrådet har ett särskilt ansvar för situationen i Darfur. FN bör därför, menar utskottet, fortsätta att öka sitt stöd till AU:s insats i Darfur, också genom FN-missionen i södra Sudan (Unmis).²

Utskottet noterar att EU:s militära och civila stödinsatser bl.a. omfattar lufttransporter, utrustning, utbildningsinsatser, militära experter och polisrådgivare. Utskottet noterar även att det i dag förs diskussioner med AU om hur EU bäst ytterligare kan stödja AU:s insats. Utskottet anser, liksom regeringen, att EU bör utöka sin militära närvaro i Darfur inom ramen för AU:s insats eller en utökad FN-insats, om ett sådant bidrag efterfrågas från AU eller FN.

Utskottet förväntar sig att Sverige nu mer aktivt inom EU och FN driver frågan om en ökad internationell närvaro till skydd för den utsatta civilbefolkningen i Darfur.

Utskottet noterar att Sverige, mot bakgrund av de kränkningar och sexuella övergrepp som har drabbat kvinnor i Darfur, har avsatt 5 miljoner kronor för att stärka AU-missionens kontor för mänskliga rättigheter och genderfrågor.

¹ Missionen grundar sig på två FN-resolutioner, UNSCR 1556 (2004) och UNSCR 1564 (2004), samt ett beslut i Afrikanska unionens (AU) freds- och säkerhetsråd (Peace and Security Council, PSC) den 25 maj 2004.

² Den 24 mars 2005 upprättade FN, i enlighet med resolution 1590, missionen Unmis (United Nations Mission in Sudan) som har södra Sudan som operationsområde. Missionens uppgift är att övervaka fredsavtalet mellan den sudanesiska regeringen och rebellrörelsen SPLM/A (Sudanese People's Liberation Movement/Army) samt utföra vissa uppgifter vad avser humanitärt bistånd och skyddet av de mänskliga rättigheterna.

Utskottet noterar vidare att FN-insatsen i Liberia lägger särskild prioritet vid genomförandet av resolution 1325 (2000) angående kvinnors roll och betydelse i arbetet för fred och säkerhet i f.d. konfliktområden. Frågor rörande svenska fredsbevarande internationella insatser och genderperspektivet får en utförligare behandling nedan.

Utskottet konstaterar att den av riksdagen beslutade politiken för global utveckling (bet. 2003/04:UU3, bet. 2005/06:UU5), vilken skall omfatta samtliga politikområden, genomsyras av två perspektiv: dels ett rättighetsperspektiv, dels de fattigas perspektiv. Rättighetsperspektivet tar sin utgångspunkt i respekten för de mänskliga rättigheterna, demokrati, jämställdhet mellan kvinnor och män samt barnets rättigheter.

Demokrati och god samhällsstyrning, respekt för de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män utgör även centrala huvuddrag i politiken för global utveckling. Regeringen skall regelbundet rapportera hur politiken för global utveckling genomförs. Hittills har denna rapportering skett genom två skrivelser till riksdagen (2004/05:4 Sveriges politik för global utveckling och 2004/05:161 Sveriges politik för global utveckling).

Vad avser den av motionärerna föreslagna utvidgningen av säkerhetsbegreppet till att innefatta miljöfrågor och epidemier konstaterar utskottet att det s.k. bredare säkerhetsbegreppet – vilket omfattar ett större urval av möjliga hotbilder vid sidan av de rent militära – under lång tid har varit en självklar utgångspunkt för såväl regeringens som riksdagens bedömningar och prioriteringar i arbetet med att utforma Sveriges utrikes- och säkerhetspolitik.

Försvarsberedningens säkerhetspolitiska analyser, som finns redovisade i ett flertal rapporter,³ urskiljer en rad hotkategorier av gränsöverskridande karaktär som bl.a. omfattar frågor rörande miljöförstöring, internationell brottslighet, resursknapphet och befolkningsutveckling, hot mot respekten för de mänskliga rättigheterna och demokrati, den tekniska infrastrukturens sårbarhet, terrorism, internationell narkotikahandel m.m.

I sin senaste rapport (En strategi för Sveriges säkerhet, Ds 2006:1) nämner Försvarsberedningen bl.a. naturkatastrofer och allvarlig smitta som hot mot Sveriges säkerhet.

Utskottet noterar vidare att det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet bl.a. urskiljde den internationella terrorismen, massförstörelsevapen och hiv/aids såsom komponenter i den ”vidgade hotkatalogen” (bet. 2004/05: UFöU2 Sveriges säkerhetspolitik).

Med vad som ovan anförts anser utskottet att yrkandena 2005/06:U267 yrkande 1, 2005/06:U275 yrkande 6, 2005/06:U372 yrkandena 1 och 2, 2005/06:U380 yrkande 7 och 2005/06:U384 yrkande 14 kan avstyrkas.

³ Se bl.a. Försvarsberedningens rapporter *Gränsöverskridande sårbarhet – gemensam säkerhet* (Ds 2001:14), *Säkrare grannskap – osäker värld* (Ds 2003:8) och *Försvar för en ny tid* (Ds 2004:30).

Förenta nationerna

Motionerna

Fredsstyrkor och konfliktförebyggande arbete

Motionärerna bakom flerpartimotionen 2005/06:U246 (*fp, m, kd, c*) yrkande 2 anser att ett genderperspektiv måste integreras i all fredsfrämjande verksamhet.

Motionärerna bakom flerpartimotionen 2005/06:U279 (*v, fp, kd, c, mp*) anser att kvinnor måste finnas med i allt försoningsarbete och fredsbevarande, fredsskapande och konfliktförebyggande arbete.

Sveriges bidrag

I kommittémotion 2005/06:U251 (*fp*) yrkande 9 anför Folkpartiet att regeringen snarast skall återkomma till riksdagen med förslag till en långsiktig strategi som utifrån svenska utrikes- och säkerhetspolitiska ställningstaganden drar upp riktlinjerna för Sveriges deltagande i internationella insatser.

I kommittémotion 2005/06:U313 (*m*) yrkande 9 menar Moderaterna att Sverige bör stärka resurserna för freds- och säkerhetsfrämjande insatser.

I flerpartimotionen 2005/06:Fö218 (*c, m, fp, kd*) yrkande 1 begär motionärerna att regeringen snarast skall återkomma till riksdagen med förslag till en långsiktig strategi som utifrån svenska utrikes- och säkerhetspolitiska ställningstaganden drar upp riktlinjerna för Sveriges deltagande i internationella insatser. I samma motion (*yrkande 2*) anføres vidare att de internationella insatserna bör utformas som ett paket och förutom militära insatser innehålla biståndsinsatser. Därför måste också samordningen mellan dessa bli bättre. De övergripande politiska målen bör på förhand fastställas och tydligt påverka insatsens längd och omfattning.

Motionären bakom den enskilda motionen 2005/06:U216 (*m*) anför att Sverige anlitas alltmer vid olika fredsbefrämjande uppgifter i världen och att även andra yrkeskompetenser, utöver militärer och poliser, efterfrågas. Motionären anser att det finns brister i det regelverk som styr möjligheten till tjänstledighet för deltagande i civila missioner. Till skillnad från personal anställd i utlandsstyrkan inom Försvarsmakten har dessa personer inget regelverk som skyddar anställningen i Sverige. Motionären begär att ett regelverk liknande det för anställda i utlandsstyrkan införs också för deltagare i civila missioner.

Utskottets överväganden

Fredsstyrkor och konfliktförebyggande arbete

Utskottet noterar inledningsvis att Sverige arbetar aktivt med att implementera säkerhetsrådets resolution 1325 (från år 2000) om kvinnor, fred och säkerhet. I resolutionen slås fast att genderperspektivet skall beaktas i all

fredsbevarande verksamhet. Artikel 10 i resolutionen uppmanar alla parter i väpnade konflikter att vidta särskilda åtgärder för att skydda kvinnor och flickor mot sexuellt våld, i synnerhet våldtäkt.

Resolutionen pekar vidare på vikten av ett ökat kvinnligt deltagande i beslutsprocesser rörande konfliktförebyggande åtgärder och konfliktlösning. Resolutionen antogs enhälligt av FN:s medlemsstater.

Såsom redovisas utförligt i Försvarsberedningens rapport (Ds 2004:30) har genderfrågorna blivit en alltmer uppmärksammas aspekt i det internationella krishanteringsarbetet. Utskottet noterar att Sverige har hållit en hög profil vad avser genderfrågor inom FN, främst genom en aktiv medverkan i det särskilda utskottet för fredsbevarande operationer.

Utskottet delar Försvarsberedningens bedömning att kopplingen mellan t.ex. handel med kvinnor och organiserad brottslighet och de uppgifter som internationella krishanteringsstyrkor har att utföra avseende organiserad brottslighet, tydliggör vikten av att genderaspekter ges stor vikt i alla faser av en krishanteringsinsats.

Utskottet noterar vidare att rekommendationerna i resolution 1325 har tillämpats i konkret fredsfrämjande verksamhet på fältet, exempelvis i samband med FN-missionen i Liberia (United Nations Mission in Liberia, Unmil) vars mandat bl.a. innefattar insatser för att stärka kvinnans ställning i landet. Utskottet noterar vidare att de fredsbevarande styrkor som Sverige har sändt till Liberia 2004 (bet. 2003/04:UFöU1, bet. 2004/05:UU5 och bet. 2005/06:UU11) och Afghanistan (bet. 2001/02:UFöU2, bet. 2001/02:UFöU3, bet. 2002/03:UFöU1, bet. 2003/04:UU8 och bet. 2005/06:UFöU1) har erhållit särskild utbildning i genderfrågor.

Utskottet vill vidare framhålla att konflikthantering och säkerhet, med särskild tonvikt på kvinnors deltagande, utgör ett huvuddrag i den av riksdagen beslutade politiken för global utveckling (bet. 2003/04:UU3, 2005/06:UU5). Utskottet välkomnar även att regeringen inför riksdagen återkommande redovisar sitt arbete i internationella institutioner och ute på fältet om genderaspekten i det konfliktförebyggande och fredsfrämjande arbetet.

Sveriges bidrag

Utskottet konstaterar, liksom regeringen, att den internationella fredsfrämjande verksamheten är en viktig del av svensk säkerhetspolitik. Sverige vill aktivt bidra till internationell fred och säkerhet och deltar i dag i både militära och civila insatser under FN:s, EU:s, OSSE:s och Natos ledning. Det svenska deltagandet i internationella insatser stärker vår egen säkerhet och bidrar till Försvarsmaktens utveckling. Insatserna finansieras inom utgiftsområde 6.

Utskottet konstaterar att Sverige lämnar bidrag med väpnade styrkor till de FN-sanktionerade insatserna i Afghanistan, International Security Assistance Force for Afghanistan (ISAF) och Liberia (Unmil).

Sverige deltar även i den Natoledda fredsfrämjande styrkan i Kosovo (Kosovo Force, Kfor), den EU-ledda fredsstyrkan i Makedonien samt i den EU-ledda krishanteringsinsatsen i Bosnien och Hercegovina (Althea). Sveriges deltagande i Förenta nationernas fredsoperation i Demokratiska republiken Kongo (United Nations Mission in the Democratic Republic of Congo, Monuc) som inleddes i maj 2003, avslutades i juni 2004. Den EU-ledda krishanteringsoperationen Artemis i Kongo, där Sverige deltog med 80 man, avslutades i september 2003.⁴

Förluster av människoliv i samband med fredsfrämjande uppdrag och krishanteringsinsatser kan inte uteslutas. Utskottet noterar att Försvarsmakten inför varje enskild insats genomför omfattande hot- och riskbedömningar med fokus på personalens säkerhet.

Angreppet mot en svensk patrull den 25 november 2005 då två soldater dödades och två sårades allvarligt av en fjärrutlöst mina i Mazar-eSharif i norra Afghanistan visar att det svenska internationella engagemanget som sker på FN:s uppdrag för fred och fattigdomsbekämpning rymmer påtagliga risker. Utskottet beklagar djupt det skedda men menar att ett angrepp av detta slag inte får föranleda att Sverige vänder ryggen åt de människor som lider under det urskillningslösa våld och förtryck som råder inom konfliktzoner och f.d. konflikthårdar såsom Afghanistan och Liberia, och drar tillbaka sin säkerhetsskapande insats. Utskottet anser att ett sådant agerande långsiktigt endast skulle gagna de krafter som har att vinna på fortsatt laglöshet och avsaknad av en fungerande statsmakt som förmår garantera skyddet för de mänskliga rättigheterna och ett stabilt rättssamhälle. En sådan utveckling kan inte accepteras.

Vad avser de motionsvis framförda kraven på förslag till en långsiktig strategi för svenskt deltagande i internationella insatser konstaterar utskottet att kabinetssekreteraren gav en föredragning i ärendet inför utrikes- och försvarsutskotten den 16 juni 2005.

Utskottet anser att gränsöverskridande hot mot vår säkerhet måste bedömas i ett vidare perspektiv än det nationella. Det är därvid naturligt att strategier för Sveriges internationella insatser med väpnad styrka görs mot bakgrund av FN:s värderingar och prioriteringar samt, i förekommande fall, utifrån den europeiska säkerhetsstrategin (Ett säkert Europa i en bättre värld; antagen av EU:s regeringschefer den 12 december 2003). FN:s och EU:s övergripande prioriteringar och strategier utgör bakgrund för riksdagens beslut om Sveriges deltagande i fredsfrämjande insatser.

⁴ Vid sidan av dessa större operationer har Sverige personal som deltar i följande fredsfrämjande insatser: *Afghanistan* (United Nations Assistance Mission in Afghanistan, Unama) 1 militärrådgivare, *Balkan* (European Union Monitoring Mission, EUMM) 6 observatörer, *Bosnien* (European Union Force, Eufor) 84 personer, *Eritrea/Etiopien* (United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea, Unmee) 5 militära observatörer, *Georgien* (United Nations Observer Mission in Georgia, Unomig) 3 militära observatörer, *Mellanöstern* (United Nations Truce Supervision Organization, Untso) 6 militära observatörer, *Kashmir* (United Nations Military Observer Group in India and Pakistan, Unmogrip) 5 militära observatörer och 1 medicinsk assistent, *Kongo* (Monuc) 5 observatörer, *Korea* (Neutral Nations Supervisory Commission, NNSC) 4 delegater, *Sierra Leone* (United Nations Mission in Sierra Leone, Unamsil) 1 stabsofficer, *Sudan* (AMIS) 3 rådgivare/stabsofficerare och 1 militär observatör, *Sudan* (Unmis) 3 militära observatörer.

Utskottet noterar även att ett arbete för närvarande pågår inom Regeringskansliet med att utarbeta en inriktning för militära krishanteringsinsatser under år 2006/07. Utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska faktorer vägs samman i bedömningen av vad som motiverar en svensk militär insats. Detta är ett arbete, konstaterar utskottet, som görs gemensamt av Utrikesdepartementet och Försvarsdepartementet i nära dialog med Försvarsmakten.

Utskottet konstaterar vidare att regeringen står fast vid den inriktning som formulerades i proposition 2004/05:5 Vårt framtida försvar, dvs. att Sveriges förmåga att delta i internationella insatser över hela skalan från förebyggande åtgärder till fredsframtvingande insatser bör öka både kvalitativt och kvantitativt. Utskottet konstaterar vidare att regeringen har understrukit vikten av att de ytterligare resurser som de närmaste åren successivt tillförs för internationella insatser kan omsättas i ökade bidrag för att genomföra operationer.

Vad gäller kravet på att internationella insatser utformas som ett paket och förutom militära insatser även innehåller biståndsinsatser, vill utskottet erinra om att det övergripande målet för Sveriges politik för global utveckling – att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling – gäller för samtliga politikområden. Till det övergripande målet om en rättvis och hållbar global utveckling har fogats ett kompletterande mål för svenskt utvecklingssamarbete: att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Utskottet vill understryka vikten av att svenska internationella insatser – inom såväl FN:s som EU:s och Natos regi – genomsyras av de mål, perspektiv och huvuddrag som gäller för den svenska politiken för global utveckling.

Utskottet anser att politiken för global utveckling förutsätter ett långsiktigt och målmedvetet arbete för att öka samstämmigheten mellan olika politikområden. Samstämmighet och samverkan mellan olika politikområden ställer stora krav på såväl Regeringskansliets interna organisation som dess externa kontakter med myndigheter och internationella mellanstatliga och icke-statliga organisationer (s.k. non-governmental organizations, NGO). Utskottet vill erinra om att riksdagen i sitt beslut om politiken för global utveckling (bet. 2003/04:UU3), i ett tillkännagivande, underströk vikten av ett klagörande kring frågan var samordningsansvaret för politiken för global utveckling skall ligga.

Utskottet välkomnar att koordineringsfrågorna, i enlighet med riksdagens tillkännagivande från år 2003, finns redovisade i skrivelse 2004/05:161 och konstaterar att ansvaret för den interna arbetsfördelningen och organisationen inom Regeringskansliet ligger hos regeringen. Utskottet förutsätter att den samordnande funktionen också ikläder sig rollen att vara pådrivande för att politiken för global utveckling skall få genomslag inom alla politikområden, även i arbetet med Sveriges internationella insatser.

Utskottet välkomnar också att t.ex. den svenska insatsen i Liberia, förutom det svenska väpnade bidraget till FN:s förband (Unmil), också omfattar ett humanitärt bistånd, som under år 2005 uppgick till drygt 53 miljoner kronor. Dessa medel kanaliserades både genom FN-organisationer och genom svenska och internationella enskilda organisationer. Insatserna har koncentrerats till områden som hälsa, utbildning och jordbruk.

Under 2005 har utöver humanitära insatser också stora insatser gjorts inom framför allt demobilisering och återintegrering av f.d. kombattanter från de olika rebellgrupperna i Liberia (25 miljoner kronor) men också inom social och ekonomisk återuppbyggnad inom de områden i landet som flyktingar och demobiliserade kombattanter återvänt till (23 miljoner kronor) samt ett mindre stöd (2 miljoner kronor) till en av övergångskommissionerna (Governance Reform Commission).

Utskottet konstaterar att Sida avser att fortsätta det humanitära stödet till Liberia under 2006 samt också ge stöd till återuppbyggnadsarbetet för att möjliggöra en social och ekonomisk återintegrering av den återvändande befolkningen. Det humanitära biståndet till Liberia finansieras inom utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (anslag 8:1 Biståndsverksamhet).

Betydelsen av samstämmighet mellan säkerhetsskapande insatser och biståndspolitik underströks av det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet i samband med behandlingen av regeringens proposition 2005/06:71 Utökad svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan (ISAF) i Afghanistan:

Utskottet noterar att Afghanistan är den tredje största mottagaren av svenskt bistånd och att en ny samarbetsstrategi för Sveriges utvecklings-samarbete med Afghanistan för närvarande är under utarbetande. Det är utskottets mening att Sveriges, liksom det övriga internationella samfundets, biståndsinsatser i Afghanistan endast kan uppnå sin fulla kapacitet och genomslag under förutsättning av ett effektivt upprätthållande av säkerheten i landet (bet. 2005:06:UFöU1 Utökad svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan [ISAF] i Afghanistan).

Vad gäller det motionsvis framförda kravet på ändringar i det regelverk som styr möjligheten till tjänstledighet för deltagande i civila missioner, konstaterar utskottet att liknande yrkanden har behandlats i arbetsmarknadsutskottet (bet. 2004/05:AU8 Arbetsrätt). Arbetsmarknadsutskottet anförde följande:

Frågan om rätt till ledighet för frivilligt försvarsarbete har behandlats av utskottet vid flera tillfällen, senast i betänkande 2003/04:AU4. Utskottet har framhållit att frivilliginsatser inom totalförsvaret är mycket värdefulla. I sin rapport En utvecklad krisberedskap till regeringen uttalar Krisberedskapsmyndigheten att det är viktigt både ur ett krishanteringsperspektiv och ur ett förtroende- och demokratiperspektiv att samhället kan ta emot och på ett bra sätt använda frivilliga vid krishanteringsinsatser. Utskottet instämmer i detta men bedömer att avsaknaden av regler om rätt till ledighet m.m. inte kan anses vara till påtaglig nackdel för de frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet eller för den enskilde. Utskottet står fast vid sin bedömning att arbetsgivare normalt har en välvillig inställning till framställningar om ledighet för frivillig försvarsverksamhet och att frågan om ledighet från ordinarie

arbetsplats ofta kan lösas genom avtal eller överenskommelser mellan den anställde och arbetsgivaren. Utskottet har samma uppfattning när det gäller ledighetsregler och skydd för anställningen vid viss utlands-tjänstgöring (bet. 2004/05:AU8 Arbetsrätt).

Utrikesutskottet har ingen annan uppfattning.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att yrkandena 2005/06:U216, 2005/06:U246 yrkande 2, 2005/06:U251 yrkande 9, 2005/06:U279, 2005/06:U313 yrkande 9 och 2005/06:Fö218 yrkandena 1 och 2 kan avstyrkas.

Organisationen för samarbete och säkerhet i Europa (OSSE)

Utskottet konstaterar inledningsvis att Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE), tidigare kallad ESK (Europeiska säkerhetskonferensen), tillkom 1975 som ett forum för pågående politiska förhandlingar mellan öst och väst. ESK fick 1993 ställning i FN som regional organisation enligt FN-stadgans kapitel VIII och bytte 1995 namn till OSSE. Organisationen, som har sitt säte i Wien, omfattar i dag 55 deltagande stater och utgör en effektiv organisation i det internationella säkerhetspolitiska samarbetet.

OSSE:s verksamhet omfattar tre dimensioner: den militärpolitiska dimensionen, den mänskliga dimensionen (demokrati och mänskliga rättigheter) samt dimensionen för ekonomi och miljö. Därutöver har organisationen i allt större utsträckning tagit sig an frågor som sträcker sig över samtliga tre dimensioner, såsom människohandel, terrorism och gränsövervakning.

Utskottet konstaterar att OSSE:s årliga ministermöte i Ljubljana den 5–6 december 2005 ägde rum mot bakgrund av tilltagande rysk kritik mot OSSE som organisation. Ryssland och flera OSS-länder (Oberoende staters samväld) krävde i två deklARATIONER under 2004, i Moskva respektive Astana, en genomgripande reformering av OSSE bl.a. syftande till ökat utrymme för ekonomiska frågor, mindre fokus på den mänskliga dimensionen samt en genomgång av kriterierna för valobservation.

Utskottet konstaterar vidare att de s.k. Istanbulåtagandena (1999), enligt vilka Ryssland har förbundit sig att dra tillbaka samtliga ryska militära enheter från Georgien och Moldavien före utgången av 2002, fortsatt är en källa till splittring inom OSSE. Rysk militär finns alljämt stationerad i de bägge länderna, och vid ministermötena 2003, 2004 och 2005 har EU och USA utan framgång krävt att Istanbulåtagandena skall efterlevas och finnas omnämnda i mötenas s.k. ministerdeklARATIONER. I avsaknad av enighet kring denna fråga har ministermötena inte kunnat anta ministerdeklARATIONER för de tre senaste åren.

De nämnda motsättningarna till trots antog Ljubljanamötet ett beslut om kvinnors roll och betydelse i konfliktförebyggande och krishantering, vilket innebär att FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 (2000) om kvinnor, fred och säkerhet skall genomföras inom OSSE. Vidare fattades tre beslut om terrorism rörande ökad containersäkerhet, ökat rättsligt samarbete för att motverka terrorism och bekämpning av illegala droger.

Utskottet konstaterar att OSSE bedriver en omfattande fältverksamhet i bl.a. *Albanien* (miljö och ekonomi samt valfrågor och demokratisering), *Bosnien och Hercegovina* (valfrågor, demokratiuppbyggnad och mänskliga rättigheter samt militärpolitiska frågor), *Serbien och Montenegro* (stöd till ombudsmannainstitutionen, jämställdhetsprogram, åtgärder som förebygger människohandel m.m.), *Kosovo* (frågor rörande demokratisering och institutionsbyggnad, mänskliga rättigheter, massmedier och val m.m.), *Kroatien* (bl.a. mänskliga rättigheter, rättsstatens principer och förtroendeskapande åtgärder mellan landets befolkningsgrupper), *Kazakstan* (arbete mot korrup­tion, kapacitetsbyggnad åtgärder för journalister, motverkande av människohandel m.m.), *Azerbajdzjan* (stöd till lagstiftning, reformer av rättsväsendet, polis- och gränsvaktsutbildning, stöd till flyktingar och bekämpning av människohandel), *Georgien* (konfliktlösning, förtroendeskapande åtgärder samt åtgärder för främjandet av de mänskliga rättigheterna och miljöfrågor) och *Moldavien* (arbete för en lösning av konflikten om den transnistrisk regionen m.m.).⁵

Utskottet konstaterar att mandatet för OSSE:s närvaro i Tjetjenien inte kunde förlängas efter den 1 januari 2003 på grund av ryskt motstånd mot organisationens övervakning av de mänskliga rättigheterna.

Utskottet konstaterar vidare att OSSE har tvingats till genomgripande revideringar i mandatet för i sin verksamhet i Vitryssland. OSSE:s rådgivnings- och övervakningsgrupp i Minsk, vars uppgift bl.a. var att främja och rapportera om respekten för de mänskliga rättigheterna samt ge stöd till organisationer, tvingades efter påtryckningar från den vitryska regeringen att lägga ned sin verksamhet i slutet av 2002. Ett nytt OSSE-kontor upprättades därefter i januari 2003 vars mandat är att assistera den vitryska regeringen i arbetet med att bygga och stärka institutioner, utveckla och konsolidera rättsväsendet samt utveckla relationerna till det civila samhället.

Utskottet kan sammanfattningsvis konstatera att OSSE, trots nämnda försök att begränsa dess handlingsmöjligheter, upprätthåller operativ närvaro i flertalet av Europas och Centralasiens många oroshärdar. Organisationen åtnjuter stor legitimitet. Dess säkerhetsfrämjande verksamhet har på ett väsentligt sätt bidragit till demokratisering, säkerhet och stabilitet i såväl f.d. Sovjetunionen som i den euroatlantiska regionen som helhet.

⁵ En utförlig genomgång av OSSE:s fältverksamhet återfinns i regeringens skrivelse 2005/06:82 Redogörelse för verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa under 2005.

Här skall i synnerhet nämnas den s.k. orangea revolutionen i Ukraina under hösten 2004, där främst omfattande folkliga protester men också OSSE:s valövervakning och rapportering om oegentligheter, ledde till att den andra valomgången i presidentvalet – efter beslut av landets högsta domstol – fick göras om. Viktor Justjtjenko kunde härmed väljas till landets president. Utskottet konstaterar att Ukraina under 2005 har utvecklats till ett betydligt öppnare och mer demokratiskt samhälle än tidigare. Det finns i dag ett växande civilt samhälle och ett öppet debattklimat i landet även om stora problem med bl.a. korruption kvarstår.

Europeiska unionen

Motionerna

Utgångspunkter

Motionären bakom den enskilda motionen 2005/06:U275 (m) yrkande 3 anser att EU är en unik aktör för freden därför att samarbetet inom unionen omfattar det vida säkerhetsbegreppets alla delar – om än på olika sätt och olika djup.

Sverige och EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik

I kommittémotion 2005/06:U248 (m) yrkande 16 anför motionärerna att Sverige skall bidra med relevanta och konkreta krishanteringsinsatser i EU:s regi, men även fortsatt kunna delta i FN- och Natoleda insatser.

I den enskilda motionen 2005/06:U275 (m) yrkande 1 menar motionären att Sverige skall vara med i den europeiska säkerhetsordningens alla delar. I samma motion (yrkande 2) anfördes att ambitionen för Europapolitiken måste vara att Sverige skall kunna göra mer för att bidra till stabilitet och krishantering i Europa.

I partimotion 2005/06:U290 (m) yrkande 25 anför Moderaterna att Sverige måste kunna bistå ett EU-land eller nordiskt land som utsätts för hot eller angrepp.

Motionärerna bakom den enskilda motionen 2005/06:U385 (s) yrkande 1 anser att Sveriges regering i samarbete med andra regeringar i EU bör utarbeta en handlingsplan för kvinnors deltagande i konfliktlösning.

EU och den transatlantiska länken

Motionärerna bakom motion 2005/06:U362 (m) yrkande 8 efterlyser en ökad samsyn och samverkan mellan EU och USA för att även på högsta politiska nivå låta demokratiutveckling och ”state-building” vara prioriterade.

I kommittémotion 2005/06:U384 (kd) yrkande 15 menar Kristdemokraterna att Sverige inte skall acceptera tvingande ömsesidiga försvarsgarantier men acceptera ett fördjupat försvarssamarbete inom EU:s institutioner samt verka för att stärka den transatlantiska länken.

I kommittémotion 2005/06:U251 (fp) yrkande 7 vill Folkpartiet understryka betydelsen av att en gemensam EU-försvarspolitik skall syfta till att främja en alleuropeisk fredsordning och inte utvecklas mot att EU bygger upp ett eget, av den transatlantiska länken oberoende försvar.

Utskottets överväganden

Utgångspunkter

Utskottet anser i likhet med regeringen att dagens hot mot freden och Sveriges säkerhet bäst kan avvärjas i gemenskap och samverkan med andra länder, med militär alliansfrihet som grund. På det globala planet är det främsta uttrycket för detta vårt stöd till FN. Genom vårt medlemskap i EU deltar vi i en solidarisk gemenskap vars främsta syfte är att förhindra krig på den europeiska kontinenten. Denna politik har både parlamentarisk majoritet och ett utbrett folkligt stöd.

Arbetet för en alleuropeisk fredsordning, där Sverige samverkar med samtliga organisationer och länder som delar våra värderingar och intressen, utgör en av hörnstenarna i svensk politik. Vårt medlemskap i EU är det främsta instrumentet för detta jämte vårt engagemang i OSSE, deltagande i Euroatlantiska partnerskapsrådet (EAPR) och Partnerskap för fred (PFF) samt vårt omfattande bilaterala och multilaterala engagemang.

Sverige och alla andra medlemsländer verkar för att förstärka och utveckla sin politiska solidaritet, även inom den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Utskottet välkomnar att EU som en del av detta arbete bygger upp en sammanhållen civil och militär krishanteringsförmåga, som ett komplement till diplomatiska, ekonomiska och biståndspolitiska verktyg.

Utskottet kan konstatera att EU i december 2003 antog en säkerhetsstrategi vari unionens utrikes- och säkerhetspolitiska inriktningar och prioriteringar beskrivs. Som ett led i utvecklingen mot en krishanteringsförmåga och en gemensam försvarsmaterielpolitik har även ett särskilt organ, Europeiska försvarsbyrån (European Defence Agency, EDA), upprättats för utveckling av militär förmåga, forskningssamarbete och materiel.

Vidare noterar utskottet att EU, som ett direkt resultat av terrordådet i Madrid den 11 mars 2004, beslutade att anta en solidaritetsdeklaration, vilken föreskriver ömsesidig solidaritet och hjälp signatärstaterna emellan i händelse av ett terrorangrepp. Sverige har, i samband med undertecknandet av EU-fördraget i Rom den 29 oktober 2004, också skrivit under solidaritetsdeklarationen. Denna deklaration är endast ett politiskt förpliktande dokument medan den i fördraget inskrivna s.k. solidaritetsklausulen (vilken

i närmare detalj redogör för hur solidaritetsdeklarationen rent praktiskt skall tillämpas) blir rättsligt bindande när EU:s 25 medlemsländer har ratificerat EU-fördraget.⁶

Uppföljningen av arbetet med att genomföra delbesluten i dessa centrala dokument har fortsatt under 2005 och intensifierades ytterligare efter terroristattentaten i London i juli 2005. Justitie- och inrikesministrarna antog vid ett extrainsatt möte den 13 juli 2005 en deklaration som betonar vikten dels av förstärkningar av redan existerande samarbete, dels av att använda redan existerande instrument och strukturer. Den överenskomna handlingsplanen mot terrorism är grunden för deklarationen. Deklarationen anger prioriteringar i arbetet såsom brottsbekämpande insatser och utbyte av information, skydd av kritisk infrastruktur, gränskontrollfrågor och åtgärder mot finansiering av terrorism.

Ett prioriterat område för det brittiska ordförandeskapet i EU under hösten 2005 har varit att med utgångspunkt i tidigare handlingsplan och deklarationer ta fram en övergripande EU-strategi för kampen mot terrorism. Detta arbete syftar till att på ett tydligt sätt förklara EU:s policy och prioriteringar för att bekämpa terrorism. En sådan strategi antogs av Europeiska rådet den 15–16 december 2005.

Det finns ingen motsättning, anser utskottet, mellan den militära alliansfriheten och den starka solidariteten mellan EU-länderna. Det är svårt att föreställa sig att Sverige skulle ställa sig neutralt i händelse av ett väpnat angrepp mot ett annat EU-land. Det är lika svårt att föreställa sig att övriga EU-länder inte skulle agera på samma sätt.

Det är Sverige självt som definierar den närmare innebörden av den militära alliansfriheten. Den sätter, bortsett från avtal om ömsesidigt stöd till försvar mot väpnat angrepp, inga hinder för ett svenskt allsidigt och aktivt deltagande i internationellt säkerhetssamarbete. Vi har i dag möjlighet att delta i alla former av internationellt samarbete i de delar som gäller ömsesidigt stöd till försvar mot väpnat angrepp.

Utskottet konstaterar att Sverige inom EU, genom t.ex. European Initiative on Democracy and Human Rights, finansierar projekt som syftar till att öka kvinnoorganisationers kapacitet att stödja försoningsarbetet i Angola, att bistå med rådgivning till kvinnliga offer för kriget i Bosnien och att stödja kvinnors deltagande i fredsprocessen på Sri Lanka. I Mellanöstern har EU finansierat kvinnliga nätverk och organisationer som arbetar för fred, såväl på den palestinska som på den israeliska sidan. I Afghanistan har EU bekostat stöd för en rådgivare som arbetar för integrering av könsperspektiv i utvecklingsprojekten.

⁶ 14 medlemsstater har hittills godkänt EU:s nya konstitutionella fördrag (Belgien, Cypern, Grekland, Italien, Lettland, Litauen, Luxemburg, Malta, Slovakien, Slovenien, Spanien, Tyskland, Ungern och Österrike). Sedan det blev ett nej i de franska och nederländska folkomröstningarna under 2005 har flertalet övriga medlemsstater valt att tills vidare inte gå vidare med sina ratificeringsprocesser.

Utskottet konstaterar även att Sverige inom den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken (ESFP) framgångsrikt har drivit frågan om säkerhetsrådets resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. En handlingsplan för att genomföra resolutionens principer i alla EU-insatser har antagits. Handlingsplanen är också ett bidrag till EU:s jämställdhetsarbete. En uppförandekod för personal i EU:s krishanteringsinsatser har också utarbetats.

EU och den transatlantiska länken

Utskottet vill i sammanhanget framhålla att ett fortsatt fördjupat euroatlantiskt säkerhetssamarbete är av grundläggande betydelse för att hantera konflikter i Europa och dess närhet. Nato har, liksom EU och OSSE, stor betydelse för säkerheten i Europa. Sveriges samverkan med Nato på Balkan, samt inom ramen för EAPR och PFF, är ett uttryck för den vikt vi fäster vid Natos roll som militär krishanterare. På samma sätt är samverkan mellan EU och Nato, för europeisk del inom ramen för den europeiska säkerhets- och försvarspolitiken (ESFP), ett viktigt instrument för att utveckla den europeiska krishanteringsförmågan.

Utskottet vill betona att en grundförutsättning för utvecklingen av en europeisk säkerhets- och försvarspolitik är att EU, förutom att bygga upp en krishanteringsförmåga, etablerar en närmare samarbetsrelation till Nato.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att såväl EU:s militära krishanteringsinsats, ”Concordia”, som inleddes i Makedonien i mars 2003, som krishanteringsinsatsen ”Althea”, som inleddes i december 2004 i Bosnien och Hercegovina, sker i enlighet med de s.k. Berlin plus-arrangemangen. Utskottet vill framhålla att en grundtanke bakom denna ståndpunkt är att EU inte skall utveckla en egen kapacitet med militära högkvarter, ledningssystem m.m., som skulle kunna utgöra en dubblering och konkurrerande struktur i förhållande till Nato.

Utskottet anser att det finns behov av att använda ESFP för att bidra till fred och säkerhet utanför EU:s gränser. De nuvarande förmågemålen, EU Headline Goal 2003, utgår från Kosovokrisens krav på förmåga att ingripa. Målen skall vara realiserade år 2010. EU:s säkerhetsstrategi definierar inriktningen av den fortsatta utvecklingen av EU:s krishanteringsförmåga och en viktig del i detta är etableringen av snabbinsatsstyrkor.

EU:s nuvarande snabbinsatsförmåga består i sak av löften från medlemsstaterna om att tillskjuta resurser till insatser när så behövs. För att öka förmågan har Europeiska rådet beslutat att EU skall utveckla en självständig förmåga till snabbinsatser, vilka består av på förhand identifierade och interoperabla förband som skall kunna stödja FN och lösa alla typer av Petersbergsuppgifter, inklusive stridsuppgifter i höga konfliktnivåer. Detta utgör kärnan i förslaget om strukturerat samarbete som förhandlats fram inom ramen för EU:s regeringskonferens.

Sverige har varit en aktiv och bidragande part i den här beskrivna utvecklingen. Utskottet konstaterar även att Sverige solidariskt avser att bidra till EU:s krishanteringsförmåga. En snabbinsatsstyrka bestående av 1 100 sol-

dater från Sverige, 150-200 personer från Finland respektive Norge, samt ca 50 personer Estland, skall etableras under svensk ledning. Denna styrka skall stå färdig 2008. Utskottet menar att de kapaciteter, såväl civila som militära, som nu utvecklas inom ramen för ESFP skall ses som ett stöd till EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik i syfte att stärka EU:s roll på den internationella arenan vad gäller konfliktförebyggande och krishantering.

Samarbetet inom ESFP är mellanstatligt. Samtliga medlemsstater i EU har, enligt fördraget, rätt att fullt ut delta i EU:s krishanteringsinsatser, men det finns ingen skyldighet att delta. Det ankommer på varje medlemsstat att avgöra om, och i så fall i vilken omfattning, staten i fråga vill göra så. Sverige fattar i varje enskilt fall och i enlighet med svensk lag beslut om medverkan i en krishanteringsinsats. Internationella fredsfrämjande insatser vilar på FN-stadgans principer. Enligt FN-stadgan skall beslut om fredsframtvingande insatser, dvs. sådana insatser som kan innebära våldsanvändning utöver vad som kan anses vara självförsvar, fattas av FN:s säkerhetsråd.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna 2005/06:U248 yrkande 16, 2005/06:U251 yrkande 7, 2005/06:U275 yrkandena 1-3, 2005/06:U290 yrkande 25, 2005/06:U362 yrkande 8, 2005/06:U384 yrkande 15 och 2005/06:U385 yrkande 1 kan avstyrkas.

Nato

Motionerna

Utgångspunkter

I den enskilda motionen 2005/06:U275 (m) yrkande 5 anför Moderaterna att Nato är den organisation som också fortsättningsvis bör svara för säkerhetspolitikens kärna, den militära förmågan och de ömsesidiga försvarsförpliktelserna.

Motionären bakom den enskilda motionen 2005/06:U275 (m) yrkande 4 anser att EU behöver låna kapacitet av Nato för att kunna genomföra större fredsbevarande operationer.

Motionärerna bakom kommittémotion 2005/06:U362 (m) yrkande 9 anser att Nato bör kunna spela en mer aktiv roll i det säkerhetsfrämjande arbetet i Mellanöstern.

Sverige och Nato

Motionären bakom den enskilda motionen 2005/06:U235 (m) efterlyser en utredning rörande ett svenskt medlemskap i Nato. Folkpartiet menar i kommittémotion 2005/06:U251 (fp) yrkande 11 att regeringen skall låta utreda vad ett Natomedlemskap kräver och innebär både i politiskt och ekonomiskt hänseende.

I kommittémotion 2005/06:U322 (fp) yrkande 2 menar Folkpartiet att regeringen bör tillsätta en utredning om vad ett Natomedlemskap kräver och innebär både i politiskt och ekonomiskt hänseende.

I kommittémotion 2005/06:U322 (fp) yrkande 1 anför Folkpartiet att Sverige bör ansöka om medlemskap i Nato.

I kommittémotion 2005/06:U251 (fp) yrkande 5 anför motionärerna att Sverige bör söka medlemskap i Nato. Motionärerna anför vidare (yrkande 6) att den rådande säkerhetspolitiska fyrpartidoktrinen är överspelad av verkligheten.

Folkpartiet anser vidare i kommittémotion 2005/06:U251 (fp) yrkande 8 och i kommittémotion 2005/06:U322 (fp) yrkande 3 att Sverige skall bidra till NRF (Nato Response Force).

I kommittémotion 2005/06:U251 (fp) yrkande 10 menar Folkpartiet att det är naturligt för Sverige att tillvarata de möjligheter till samordning och kostnadseffektivitet som ett medlemskap i Natoalliansen skapar.

I den enskilda motionen 2005/06:U275 (m) yrkande 7 anför motionären att svenskt Natomedlemskap har gått från att vara en fråga om säkerhet för Sverige till att vara en fråga om solidaritet med övriga Europa och om ansvarstagande för den europeiska freden. Ett svenskt Nato-medlemskap är naturligt, men inte akut.

I partimotion 2005/06:U289 (m) yrkande 33 anför Moderaterna att regeringen bör analysera och öppet redovisa vad ett svenskt medlemskap i Nato innebär i förhållande till ett utanförskap i en säkerhetspolitisk miljö som präglas av nya typer av hot i form av internationell terrorism och spridning av massförstörelsevapen.

I kommittémotion 2005/06:U384 (kd) yrkande 13 menar Kristdemokraterna att ett svenskt medlemskap i Nato för närvarande inte är aktuellt men att ett öppet och nära samarbete är en naturlig del av svensk säkerhetspolitik.

I kommittémotion 2005/06:U362 (m) yrkande 12 anför Moderaterna att ett ökat svenskt engagemang i Afghanistan inom ramen för det regionala säkerhetsteamet PRT (Provincial Reconstruction Team) bör välkomnas.

Utskottets överväganden

Utgångspunkter

Utskottet vill inledningsvis notera att det står varje land fritt att självt välja säkerhetspolitisk linje. Detta gäller såväl för de länder som valt medlemskap i EU och/eller Nato som för dem som valt en annan linje. Deras beslut skall respekteras. Det är utskottets mening att de vägval som flera av de tidigare ockuperade staterna i Östeuropa har gjort sedan Sovjetunionens sammanbrott – medlemskap i EU och i Nato – gynnar säkerheten i Europa. Deltagande i internationella institutioner, regimer och organ, base-

rat på frivillighet och engagemang, motverkar det cyniska realpolitiska maktbalanstänkandet, vars tragiska resultat – intressesfärer, buffertzoner, säkerhetsvakuum och krig – så starkt har präglat det förra århundradet.

Utskottet konstaterar att Natos medlemsstater 1999 upptog Polen, Tjeckien och Ungern, tre tidigare Warszawapaktsländer, som medlemmar i alliansen. I mars 2004 upptogs ytterligare sju länder i alliansen, såväl tidigare Warszawapaktsländer som f.d. delrepubliker i Sovjetunionen: Bulgarien, Estland, Lettland, Litauen, Rumänien och Slovakien. Därutöver upptogs även den f.d. delrepubliken i den upplösta jugoslaviska federationen, Slovenien. Utskottet välkomnar alliansens utvidgning och vill betona att särskilt de baltiska staternas medlemskap bidrar till ökad säkerhet och stabilitet i Östersjöregionen.

Vad gäller den motionsvis framförda ståndpunkten att Nato bör kunna spela en mer aktiv roll i det säkerhetsfrämjande arbetet i Mellanöstern, vill utskottet betona vikten av att internationella säkerhetsfrämjande institutioner, av såväl global som regional natur, upprättas och vidmakthålls. Utskottet menar att etablerandet av sådana institutioner kan anses vara särskilt påkallat i Mellanöstern, men vill dock understryka att det inte ankommer på Sverige att lägga upp riktlinjer och prioriteringar för Natoalliansens arbete.

Sverige och Nato

Sveriges säkerhetspolitik syftar till att bevara fred och självständighet för vårt land, bidra till stabilitet och säkerhet i vårt närområde samt stärka internationell fred och säkerhet. Sverige är militärt alliansfritt. Denna säkerhetspolitiska linje, med möjlighet till neutralitet vid konflikter i vårt närområde, har tjänat oss väl. För framtiden är det tydligare än någonsin att säkerhet är mer än avsaknad av militära konflikter. Hot mot freden och vår säkerhet kan bäst avvärjas i gemenskap och samverkan med andra länder. På det globala planet är det främsta uttrycket för detta vårt stöd till FN. Genom vårt medlemskap i EU deltar vi i en solidarisk gemenskap, vars främsta syfte är att förhindra krig på den europeiska kontinenten.

Det strategiska partnerskapet mellan EU och Nato inom krishantering – främst manifesterat genom Berlin plus-överenskommelsen och Pragöverenskommelsen (Prague Capability Commitment, PCC) – har medfört att relationen mellan EU och Nato har stärkts. Utskottet delar regeringens bedömning att Sveriges relationer till Nato kommer att ha en nära koppling till EU:s relationer med alliansen.

Det förtjänar härvid att understrykas att den svenska alliansfriheten på intet sätt hindrar det svenska arbetet för upprättandet av en fungerande alleuropeisk fredsordning. Genom sitt medlemskap i såväl EU som EAPR/PFF har Sverige möjlighet att verka för en europeisk säkerhetsordning grundad på en vital transatlantisk länk som dels garanterar fortsatt amerikanskt

engagemang för europeiska säkerhetsfrågor, dels garanterar att EU inte bygger upp säkerhetspolitiska institutioner och strukturer som konkurrerar med Natos.

Utskottet kan konstatera att det finns olika uppfattningar kring frågan om Sveriges förhållande till Nato. Utskottet menar att tre huvudlinjer kan urskiljas. Dels förespråkas att Sverige – inom ramen för en fortsatt militär alliansfri linje – skall vara ett aktivt och bidragande land till såväl EU:s som Natos militära fredsfrämjande insatser, dels att Sverige skall inta en mycket restriktiv hållning när det gäller krishanteringsövningar tillsammans med Nato och dels att Sverige skall ansöka om medlemskap i alliansen.

Det är utskottets uppfattning att Sverige, genom sitt medlemskap i internationella organisationer och samarbetsorgan som FN, EU och OSSE, redan aktivt bidrar till en global och euroatlantisk freds- och säkerhetsordning. Genom medlemskapet i EAPR/PFF kan vi utöva inflytande samt tillvarata svenska intressen i de operationer där vi väljer att delta. Utskottet menar också att det i Sverige finns en bred politisk uppslutning och ett starkt folkligt stöd kring vår militära alliansfrihet. Utskottet ser ingen anledning att ompröva denna ståndpunkt.

Utskottet konstaterar att Sverige, i enlighet med riksdagens beslut (bet. 2005/06:UFöU1 Utökat svenskt deltagande i den internationella säkerhetsstyrkan [ISAF] i Afghanistan), bidrar till den Natoleda fredsstyrkan med ca 225 personer. Därutöver bidrar Sverige även med personal till ett s.k. Provincial Reconstruction Team (PRT) i Mazar-i-Sharif i norra Afghanistan. Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna 2005/06:U235, 2005/06:U251 yrkandena 5, 6, 8, 10 och 11, 2005/06:U275 yrkandena 4, 5 och 7, 2005/06:U289 yrkande 33, 2005/06:U322 yrkandena 1–3, 2005/06:U362 yrkandena 9 och 12 samt 2005/06:U384 yrkande 13 kan avstyrkas.

Globala och regionala utmaningar

Motionerna

Spridningen av massförstörelsevapen

Motionären bakom den enskilda motionen 2005/06:U247 (m) yrkande 2 anser att massförstörelsevapen är ett allvarligt hot i terroristers händer. Det finns en risk, menar motionären, om än svår att kvantifiera, för attacker med massförstörelsevapen från organisationer och skurkstater. Detta gäller även efter Irakkriget.

I partimotion 2005/06:U289 (m) yrkande 24 anför motionärerna att Sverige bör vara pådrivande för att EU skall utarbeta en strategi för hur man inom ramen för FN skall agera när ett land som t.ex. Iran eller Nordkorea bryter mot icke-spridningsavtalet.

I kommittémotion 2005/06:U255 (m) yrkande 6 anför motionärerna att det internationella samfundet bör verka för att Nordkorea skall upphöra med sitt kärnvapenprogram.

Vidare anføres (yrkande 7) att de s.k. sexpartssamtalen, vilka hålls mellan USA, Ryssland, Japan, Kina samt Nord- och Sydkorea, och som syftar till att sätta stopp för Nordkoreas kärnvapenprogram, måste fortgå för att åtagandet om en koreansk halvö fri från kärnvapen skall kunna uppnås.

I kommittémotion 2005/06:U251 (fp) yrkande 3 anför motionärerna att Sverige, i internationella forum som NPT-konferensen⁷ och FN, verkar för att icke-spridningsavtalet implementeras och efterföljs.

Motionärerna bakom partimotion 2005/06:U386 (mp) yrkande 23 anser att Sverige bör verka för en tätare NPT-översynsprocess där sanktionsmöjligheter skapas för de länder som inte fullgör sina åtaganden.

I kommittémotion 2005/06:U248 (m) yrkande 5 begär motionärerna att icke-spridning och nedrustning skall vara en prioriterad fråga för Sverige och FN.

Motionärerna bakom den enskilda motionen 2005/06:U376 (s) anser att Sverige måste agera kraftfullt i alla internationella sammanhang så att nedrustningen av kärnvapen åter tar fart och att de 13 stegen som antogs i översynskonferensen år 2000 genomförs.

I den enskilda motionen 2005/06:U243 (c) yrkande 1 anför motionären att FN:s atomenergiorgan (International Atomic Energy Agency, IAEA), enligt sina stadgar bidrar till att sprida kärnkraft och underlättar därmed ofrivilligt kärnvapenproduktion. Motionären anser att mandatet för FN:s atomenergiorgan bör ändras till att enbart syssla med övervakning.

I partimotion 2005/06:U311 (v) yrkande 12 anför motionärerna att Israel som hittills enda kärnvapenmakt i Mellanöstern måste avveckla sina kärnvapen. I samma motion (yrkande 24) anför motionärerna att Sverige i EU och FN – i enlighet med vad Internationella domstolen i Haag har fastslagit – bör verka för att kärnvapen förbjuds och avvecklas.

I den enskilda motionen 2005/06:U317 (s) anser motionärerna att Sverige bör undersöka förutsättningarna för att i lämplig form väcka frågan om en kärnvapenfri zon i Europa, helst tillsammans med några andra europeiska stater.

I den enskilda motionen 2005/06:U247 (m) yrkande 4 anför motionären att Sverige har intresse av, och bör delta i samtal om, upprättandet av en gemensam missilförsvarsförmåga bland världens demokratier.

Spridningen av konventionella vapen

Motionärerna bakom partimotion 2005/06:U386 (mp) yrkande 18 begär att regeringen verkar för att det femte protokollet till konventionen om förbud mot, eller inskränkningar i, användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar, skall inkludera ett förbud mot klusterbomber. I samma motion

⁷ NPT (Non Proliferation Treaty).

(*yrkande 19*) anför motionärerna att regeringen i FN och andra internationella forum skall verka för ett omedelbart moratorium till dess ett förbud mot klusterbomber finns.

Motionärerna anser vidare (*yrkande 20*) att Sverige bör verka för att all användning av s.k. DU-vapen⁸ omedelbart stoppas. I samma motion (*yrkande 24*) anføres att regeringen i FN bör stödja framtagandet av en konvention i den riktning som Arms Trade Treaty anger. I *yrkande 25* anføres att regeringen, i väntan på en global konvention, aktivt tar del i POA, Programme of Action, och strävar efter att uppfylla dess åtaganden.

Iran

Folkpartiet anför i kommittémotion 2005/06:U285 (*fp*) *yrkande 16* att man ser med allvar på de iranska ambitionerna att fortgå med utvecklingen av ett kärnvapenprogram. Om Iran inte tillmötesgår kraven från IAEA och ingen lösning kan nås menar Folkpartiet att frågan måste tas upp för diskussion i FN:s säkerhetsråd.

Motionärerna bakom den enskilda motionen 2005/06:U297 (*kd*) begär att Sveriges regering skall verka för att frågan kring Irans utvecklande av massförstörelsevapen snarast tas upp i FN:s säkerhetsråd.

Motionärerna bakom kommittémotion 2005/06:U354 (*kd*) *yrkande 6* begär att den svenska regeringen genom EU skall utöva politiska påtryckningar på Iran att överge forskning och utveckling kring kärntechnologi som gränsar till eller kan utvecklas till kärnvapen och i stället aktivt arbeta för icke-spridningsavtalets principer.

Motionärerna bakom kommittémotion 2005/06:U362 (*m*) *yrkande 15* anser att den iranska regimen har tydliga kärnvapenambitioner. Iran måste förmås att snarast återuppta den suspendering av all anrikningsverksamhet som landet frångick i början på augusti 2005. Omfattande förhandlingar har av EU förts med Iran och med stöd från USA. Genom ett samlat internationellt agerande inom ramen för FN:s institutioner, menar motionärerna, kan press sättas på Iran att ge upp sina kärnvapenambitioner.

Kina

I den enskilda motionen 2005/06:U212 (*m*) *yrkande 1* anför motionären att Folkrepubliken Kina under de senaste åren har ökat sin kärnvapenkapacitet betydligt. Kina har, tillsammans med USA och Ryssland, full nukleär förmåga och kan avlossa robotar från marken, luften och havet.

Motionären anför vidare (*yrkande 2*) att Kinas kärnvapenrustningar har förändrat den strategiska balansen i regionen och att det finns en betydande oro hos många för att Kina skall använda hot om kärnvapen för att höja priset för omvärldens – särskilt USA:s – försvar av Taiwan. Då riskeras, menar motionären, en upptrappning av den potentiella faran i regionen, som är avsevärd.

⁸ Depleted Uranium, DU (utarmat uran).

Folkrepubliken Kina är en betydande ekonomi i vardande, anför motionären (*yrkande 3*). Detta får dock inte hindra kritik när sådan är befogad. Förhoppningar om en framtida marknad kan inte motivera att vi undviker att kritisera brister i mänskliga rättigheter och landets militära rustningar. Folkrepubliken Kina måste mätas efter samma måttstock som alla andra länder vad gäller upprustning och utrikespolitiskt agerande (*yrkande 4*).

I den enskilda motionen 2005/06:U229 (*m*) *yrkande 1* menar motionären att den oerhörda upprustning Kina bedrivit – både nukleärt och konventionellt – gör att taiwaneserna är rädda. För fem år sedan kunde Kina inte invadera ön – i dag räknar man med en överlevnadstid på två dagar. Detta är allvarligt, anför motionären, eftersom det ökar risken för strategiska överfall.

Motionären pekar vidare (*yrkande 4*) på det allvarliga i att Folkrepubliken Kina i december 2004 ånyo aviserade lagstiftning om automatiskt militärt angrepp mot Taiwan, om Taiwan förklarar sig självständigt. Motionären menar vidare (*yrkande 8*) att Kinas utplacering av hundratals kortdistansmissiler vid Taiwansundet, liksom ambitionen att utöka landets strategiska nukleära förmåga, ger särskild anledning till oro.

I kommittémotion 2005/06:U255 (*m*) *yrkande 5* anför moderaterna att relationerna mellan Kina och Taiwan måste hanteras på fredlig väg, och varje hot om användning av militärt våld måste avvisas.

I samma motion anføres (*yrkande 9*) att EU ytterligare bör utveckla den strategiska dialogen med USA vad gäller Asien. Moderaterna efterlyser även en utökad dialog mellan EU, USA och Japan om den regionala stabiliteten i Ostasien (*yrkande 10*).

Det är en oroande utveckling, anför motionärerna, (*yrkande 13*) att Kina och Ryssland förstärker sina förbindelser sinsemellan, inte minst i och med Rysslands ökande centralstyrning med inskränkningar på medie- och MR-området samt ökande försvarssatsningar.

I partimotion 2005/06:U289 (*m*) *yrkande 17* anför motionärerna att relationerna mellan Kina och Taiwan måste hanteras på fredlig väg, och varje hot om användning av militärt våld måste avvisas.

Utskottets överväganden

Spridningen av massförstörelsevapen

Spridningen av massförstörelsevapen (kärnvapen, kemiska och biologiska vapen) utgör ett av de största hoten mot internationell fred och säkerhet. En synnerligen oroande tendens i denna process är att de stater som utvecklar dessa vapen, och därmed bryter mot internationella regimer och överenskommelser, ofta är politiskt instabila och i flera fall står på randen till att bli s.k. sönderfallande stater (*failing states*). Utskottet anser att utvecklingen i detta hänseende i bl.a. Iran och Nordkorea och andra stater är mycket allvarlig.

Fortsatt spridning av massförstörelsevapen till totalitära stater, vars politiska makt och legitimitet vilar på en repressiv och bräcklig grund, kan medföra att dessa vapen kommer i extremisters och terroristers händer. I ljuset av de stora terrorattentat som på senare tid har genomförts i bl.a. USA, Spanien och London framstår en sådan utveckling som ytterst skrämmande.

Utskottet noterar att Sverige i mars 2003 tog initiativ till att stärka EU:s gemensamma politik avseende massförstörelsevapen. Detta initiativ resulterade i att EU sedan december 2003 har en strategi och en konkret handlingsplan för att motverka spridningen av sådana vapen. Under år 2005 har arbetet inom EU med uppföljning av denna strategi fortsatt. Detta har skett bl.a. genom flera konkreta gemensamma åtgärder, bl.a. avseende ekonomiskt stöd till Organisationen för förbud av kemiska vapen.

Sverige har också tagit initiativ till en internationellt oberoende kommission om massförstörelsevapen (the Weapons of Mass Destruction Commission, WMDC), vars uppdrag är att ge förslag till åtgärder för nedrustning och icke-spridning. Kommissionen väntas presentera sin slutrapport i maj 2006.

Utskottet konstaterar att icke-spridningsfördraget (Non-Proliferation Treaty, NPT 1970) innebär att de fem erkända kärnvapenstaterna (Frankrike, Kina, Sovjetunionen [t.o.m. 1991, därefter Ryssland], Storbritannien och USA) åtar sig att inte sprida kärnvapen till andra stater och inte heller sprida relaterad kunskap eller teknik annat än i fredliga syften. Samtidigt åtar de sig enligt fördragets artikel VI att nedrusta.⁹

Icke-spridningsfördraget är det mest betydelsefulla avtalet på kärnvapenområdet. Utskottet noterar att Sverige kommer att fortsatt verka för att fördraget och hela ickespridningsregimen stärks och att alla världens stater tillträder fördraget. Målet är att förhindra att nya länder skaffar kärnvapen och att en effektiv och verifierbar kärnvapenedrustning genomförs.

Utskottet konstaterar att Sverige är en aktivt bidragande part till det internationella samarbetet inom ramen för Proliferation Security Initiative (PSI), vilket syftar till att motverka spridningen av massförstörelsevapen genom ingripanden mot misstänkta sjö-, luft- och landtransporter.

Utskottet konstaterar vidare att Sverige aktivt deltar i den s.k. Koalitionen för en Ny Agenda (New Agenda Coalition, NAC), vilken bl.a. verkar för att den 13-stegshandlingsplan för kärnvapenedrustning som antogs år 2000 vid översynskonferensen för NPT-avtalet skall genomföras. NAC har även med framgång lagt fram förslag till resolutioner i FN:s generalförsamlings första utskott (2000, 2002 och 2003), vilka bl.a. har syftat till att befästa överenskommelserna och handlingsplanen från NPT-översynskonferensen samt få till stånd en generell kärnvapenedrustning och nedrustning av taktiska kärnvapen. NAC består utöver Sverige av Brasilien, Egypten, Irland, Mexiko, Nya Zeeland och Sydafrika.

⁹ Övriga parter till fördraget åtar sig att inte utveckla eller skaffa kärnvapen. Tre stater har ännu inte tillträtt fördraget: Indien, Pakistan och Israel. Indien provsprängde kärnvapen 1974 och 1998; Pakistan provsprängde 1998.

Efterlevnaden av icke-spridningsavtalet kontrolleras av Internationella atomenergiorganet (IAEA). Utskottet anser, liksom regeringen, att IAEA:s mandat begränsas av att endast deklarerade anläggningar får inspekteras och att oanmälda inspektioner inte får göras. 1997 antogs det s.k. tilläggsprotokollet, vilket ger rätt till ökat tillträde för IAEA och ökad tillgång till information. 107 stater har undertecknat och 75 stater har ratificerat tilläggsprotokollet. Sverige ratificerade tilläggsprotokollet år 1998 men fick vänta på övriga EU-länder och Euratom tills det kunde träda i kraft. Detta skedde den 30 april 2004.

Utskottet noterar att Sverige sedan slutet av september 2004 är medlem av Internationella atomenergiorganet IAEA:s styrelse för en period av tre år.

Vad gäller det motionsvis väckta förslaget om utarbetande av en gemensam EU-strategi för hur man inom ramen för FN skall agera när ett land bryter mot icke-spridningsavtalet, konstaterar utskottet att den EU-strategi och handlingsplan för att motverka spridningen av massförstörelsevapen som antogs i december 2003 bl.a. föreskriver följande:

Politiska och diplomatiska förebyggande åtgärder (multilaterala avtal och exportkontrollregimer) och det arbete som utförs av relevanta internationella organisationer utgör den främsta försvarslinjen i kampen mot spridningen av massförstörelsevapen. Om dessa åtgärder (inklusive politisk dialog och diplomatiska påtryckningar) förblir verkningslösa, kan tvångsåtgärder komma i fråga, i enlighet med kap. VII i FN-stadgan och internationell rätt. Dessa tvångsåtgärder kan tänkas bestå av sanktioner av begränsad eller global omfattning, ingripanden gentemot sjötransporter och, när så är påkallat, användande av våld. FN:s säkerhetsråd skall härvid spela en central roll (kap. II, art. 15, *EU-strategy against the proliferation of Weapons of Mass Destruction*, 15656/03, Europeiska rådet, 10 december 2003).¹⁰

Utskottet vill sammanfattningsvis, liksom regeringen, understryka att kärnvapenstaterna måste uppmanas att påskynda nedrustningen som syftar till en total eliminering av såväl taktiska som strategiska kärnvapen, att förhandlingar om ett förbud mot framställning av klyvbart material avsett för kärnvapen (Fissile Material Cut-off Treaty, FMCT) måste inledas utan ytterligare fördröjning, att alla stater som inte redan gjort så måste uppmanas att ratificera provstoppsavtalet, (Comprehensive Test Ban Treaty, CTBT) och att kärnvapenstaterna förbinder sig att inte utveckla nya kärnvapen.

Utskottet vill, med anledning av det motionsvis framförda förslaget om svenskt deltagande i en gemensam missilförsvarsförmåga bland världens demokratier, erinra om att Sverige vid ett flertal tillfällen har uttryckt oro

¹⁰ Den engelska ordalydelsen i EU:s strategi (kap. II, art. 15) är följande: "Political and diplomatic preventative measures (multilateral treaties and export control regimes) and resort to the competent international organizations form the first line of defence against proliferation. When these measures (including political dialogue and diplomatic pressure) have failed, coercive measures under Chapter VII of the UN Charter and international law (sanctions, selective or global, interceptions of shipments and, as appropriate, the use of force) could be envisioned. The UN Security Council should play a central role" (kap. II, art. 15, *EU-strategy against the proliferation of weapons of Mass Destruction*, 15656/03, Europeiska rådet, 10 december 2003).

över de amerikanska planerna på ett nationellt missilförsvar (National Missile Defence, NMD). Det finns även skäl till oro över det fortsatta utvecklandet av strategiska missiler som har aviserats av Ryssland.

Utskottet menar att stormakternas oförmåga att nå samförstånd i fråga om utveckling av massförstörelsevapen och militära ”motmedel” av desamma är olycklig och riskerar att igångsätta nya rustningsspiraler. Det är angeläget, anser utskottet, att kärnvapenstaterna uppfyller redan ingångna överenskommelser och avtal.

Spridningen av konventionella vapen

Utskottet konstaterar inledningsvis att det inte finns någon allmänt accepterad definition av begreppet klusterbomber. Vad som i princip oftast avses är en bomb- eller raketkapsel som avfyras, släpps eller på annat sätt avlossas mot ett mål. Kapseln innehåller ett antal mindre stridsdelar, även kallade substridsdelar. När bomb- eller raketkapseln har avfyrats öppnar den sig på en förutbestämd höjd och sprider ut substridsdelarna som, beroende på faktorer som höjd och fart, kommer att spridas och därmed kunna verka över ett större område än vad en enskild ”vanlig” bomb skulle kunna göra.

Om inte substridsdelen sprängs vid mötet med marken är risken att den kan komma att verka som en mina för civila som kan komma i kontakt med substridsdelen. Av denna anledning har ett protokoll (det s.k. Femte protokollet) till 1980 års vapenkonvention (Convention on Certain Conventional Weapons, CCW) som förbjuder explosiva lämningar av krig (Explosive Remnants of War, ERW) framarbetats. Detta protokoll som reglerar ERW godkändes vid konventionens partsmöte i november 2003.

Utskottet konstaterar att Sverige aktivt engagerat sig för att stärka 1980 års vapenkonvention och för att reglera de vapen som anses vara särskilt skadebringande och ha urskillningslösa verkningar. Riksdagen godkände i mars 2004 svensk anslutning till det femte protokollet till konventionen om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar (se bet. 2003/04:UU16).

I huvudsak avser protokollet framtida väpnade konflikter men innehåller i begränsad utsträckning även uppmaningar att bistå länder, i dag drabbade av explosiva lämningar efter krig, med röjningsinsatser och med stöd för vård och rehabilitering av skadade. Till viss del behandlar också protokollet åtgärder för att i förebyggande syfte minska förekomsten av explosiva lämningar efter krig. Sverige och övriga EU var pådrivande i processen mot tillkomsten av protokollet. Utskottet ser positivt på att Sverige har förespråkat att protokollet även måste omfatta förebyggande regler.

Ett led i dessa ansträngningar är att öka kvaliteten på och tillförlitligheten hos de vapen och ammunitionstyper, inklusive klusterbomber, som används så att dessa vapen inte riskerar att explodera i efterhand. Utskottet konstaterar vidare att klusterbomber i sig inte är förbjudna enligt folkkrät-

ten, men att de omfattas av humanitärrettsliga regler för hur vapen får användas under en väpnad konflikt. Endast militära mål får anfallas. Alla tänkbara försiktighetsåtgärder måste vidtas för att skydda civilbefolkningen, civila och civil egendom.

Utskottets bedömning är att ett krav på ett förbud mot klusterbomber i dagsläget inte är en framkomlig väg i det fortsatta arbetet. I stället bör ansträngningarna bl.a. inriktas på förebyggande insatser för att förhindra att blindgångare, bl.a. från klusterbomber, över huvud taget uppstår.

Utskottet har förståelse för den oro som uttrycks beträffande verkningarna på hälsa och miljö på grund av användning av utarmat uran i ammunition och missiler, men konstaterar att det enligt expertinformation inte finns några vetenskapliga bevis för att en sådan användning skulle innebära någon farlig strålningsrisk eller någon större toxisk risk än vad som är fallet med andra tungmetaller.

Utskottet menar dock att den oro och medvetenhet som genererats av debatten om utarmat uran måste tas på stort allvar. Därför kan utskottet med tillfredsställelse konstatera att hälsoaspekter av krishantering diskuteras i ett bredare sammanhang av EU:s militära hälsomyndigheter. Utskottet vill framhålla att Sverige är drivande i det internationella arbetet med att reglera olika typer av vapen, ammunition och sprängmedel och följer noga händelseutvecklingen inom detta område. Skulle övertygande medicinska bevis visa att utarmat uran i ammunition ger hälso- och miljöskador, är utskottet berett att verka för att ett förbud mot denna typ av ammunition och dess användning kommer till stånd.

Utskottet anser att hotet från en okontrollerad spridning av lätta vapen (small arms) måste tas på stort allvar. Enligt beräkningar från FN finns 639 miljoner lätta vapen (såsom pistoler, gevär, kulsprutepistoler etc.) tillgängliga i världen. Dessa vapen är tämligen enkla att tillverka och använda, och de har relativt lång livslängd.

Runt en halv miljon människor beräknas dö varje år som en följd av våld relaterat till lätta vapen, både i väpnade konflikter och som ett resultat av kriminalitet. Utskottet konstaterar att Sverige bl.a. genom Sida ger bilateralt stöd till projekt som syftar till insamling och förstöring av lätta vapen, kapacitetsuppbyggnad för lagstiftning, gränskontroll m.m.

Utskottet konstaterar att Sverige fäster stor vikt vid det internationella samarbetet för att kontrollera och begränsa handeln med lätta vapen och för att förbättra säkerheten vid stora lager av vapen och ammunition. Sverige verkar bl.a. för att varje land skall inrätta och genomföra en ansvarsfull exportpolitik med heltäckande lagar och regler. Till de frågor som regeringen särskilt har drivit hör bl.a. internationellt samarbete om märkning och spårning av lätta vapen och kravet på slutanvändarintyg för att tillåta export.

Sverige arbetar även för förbättrade system för märkning och spårning av vapen och DDDR (Demobilization, Disarmament, Reintegration and Rehabilitation), dvs. avvapning, demobilisering och reintegration av f.d. soldater och barnsoldater.

Utskottet konstaterar vidare att det inom EU finns en samsyn när det gäller att bekämpa en okontrollerad spridning av lätta vapen. Sveriges agerande i FN och andra multilaterala organisationer samordnas med de andra EU-länderna och får därigenom större tyngd. Vid 2001 års FN-konferens om illegal handel med lätta vapen antogs ett handlingsprogram med grundläggande regler om handel med lätta vapen. Handlingsprogrammet, som nu varit i kraft i fem år, skall bli föremål för en översyn vid en konferens kommande sommar (2006). Förberedelsearbetet inför denna konferens är i full gång, och Sverige deltar aktivt.

Utskottet noterar att utrikesministern i november 2005 klargjorde att samtliga EU-länder stöder förslaget om ett internationellt vapenhandelsavtal, ett s.k. *Arms Trade Treaty*. Avsikten är att EU vid höstens möte med FN:s generalförsamling skall lägga fram ett förslag om att inleda förhandlingar om ett globalt vapenhandelsavtal. Sverige kommer att delta aktivt i detta arbete.

Iran

Utskottet konstaterar att Irans ovilja att fullt ut, i enlighet med ingångna avtal, samarbeta med IAEA, i kombination med president Mahmoud Ahmadinejads hotfulla uttalanden gentemot Israel, ger skäl till stor oro.

Om det visar sig att Iran har uppnått kärnvapenkapacitet genom ett för täckt civilt kärnenergiprogram riskerar icke-spridningsfördraget och hela icke-spridningsregimen att allvarligt försvagas. Ett iranskt innehav av kärnvapen riskerar att bidra till en allvarlig destabilisering av regionen med ökad risk för att konflikter utvidgas och fördjupas. En sådan utveckling kan inte accepteras.

Utskottet noterar att Sverige är aktivt i frågan om det eventuella iranska kärnvapeninnehavet såväl inom EU som i bilaterala kontakter med iranska företrädare.

Slutsatserna från EU:s utrikesministermöte den 7 november 2005 klargör tydligt att förutsättningen för en utveckling av förbindelserna mellan Europa och Iran kommer att vara beroende av Irans agerande på samtliga de områden som EU fäster särskilt stor vikt vid. Dessa är respekt för de mänskliga rättigheterna, nedrustning respektive icke-spridning av massförstörelsevapen, samarbete i kampen mot terrorismen och en konstruktiv hållning till fredsprocessen i Mellanöstern.

Utskottet noterar vidare att EU:s förhandlingar med Iran om ett handels- och samarbetsavtal ställdes in våren 2003. Redan då ingav uppgifter om Irans kärntekniska program betydande oro. Sverige stöder de ansträng-

ningar som görs från EU:s sida av Storbritannien, Tyskland och Frankrike för att uppnå objektiva garantier för att Irans kärntekniska program är uteslutande fredligt.

Sedan Iran i november 2004 i den s.k. Parisöverenskommelsen accepterat en frysning av all anrikning av uran och relaterad verksamhet kunde förhandlingarna återupptas, men de ställdes på nytt in i augusti 2005 när Iran frångick Parisöverenskommelsen.

Sverige är medlem av IAEA:s styrelse och står bakom den resolution om Iran som antogs av styrelsen den 24 september 2005 och de krav som den ställer på Iran när det gäller landets kärntekniska program.

Kina

Utskottet anser att frågan om Taiwans framtida status måste lösas på fredlig väg av de berörda parterna. Utskottet anser, liksom regeringen, att det bör ske på ett sätt som tar hänsyn till att Taiwan blivit en demokrati. Utskottet noterar att den svenska regeringen i samtal med kinesiska företrädare alltid framhåller att Folkrepubliken Kinas användande av militära hot som påtryckningsmedel i konflikten med Taiwan är oacceptabelt.

Utskottet delar regeringens oro över de alltjämt bristande framstegen vad gäller politiska reformer och mänskliga rättigheter i Kina. Kina är världens största diktatur. Politiska partier utöver kommunistpartiet är förbjudna, tryck- och yttrandefriheten är kraftigt inskränkt och brott mot de mänskliga rättigheterna är rikligt förekommande. Någon vilja till omsvängning i de grundläggande frågorna om demokrati och mänskliga rättigheter i landet och i de autonoma områdena Tibet och Xinjiang kan inte skönjas i dagsläget. Detta är oroväckande och måste av EU vägas in i de bedömningar som pågår och i den löpande MR-dialogen.

Det är härvidlag av stor vikt att EU-länderna talar med en röst. EU:s förmåga att hålla en gemensam och obruten linje är av avgörande betydelse för att uppnå framgång i hävdandet av centrala värden, såsom fred, frihet, demokrati och respekten för de mänskliga rättigheterna.

Kinas nukleära upprustning är, anser utskottet, oacceptabel. Kärnvapenstaterna har ett moraliskt ansvar och en formell skyldighet att nedrusta. Indiens och Pakistans strävan efter erkännande såsom kärnvapenmakter bidrar, i kombination med Kinas fortsatta nukleära upprustning, till en oroväckande rustningsspiral i Asien.

Med vad som ovan anförts anser utskottet att motionerna 2005/06:U212 yrkandena 1–4, 2005/06:U229 yrkandena 1, 4 och 8, 2005/06:U243 yrkande 1, 2005/06:U247 yrkandena 2 och 4, 2005/06:U248 yrkande 5, 2005/06:U251 yrkande 3, 2005/06:U255 yrkandena 5–7, 9, 10 och 13, 2005/06:U285 yrkande 16, 2005/06:U289 yrkandena 17 och 24, 2005/06:U297, 2005/06:U311 yrkandena 12 och 24, 2005/06:U317, 2005/06:U354 yrkande 6, 2005/06:U362 yrkande 15, 2005/06:U376 och 2005/06:U386 yrkandena 18–20 och 23–25 kan avstyrkas.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

- 1. Säkerhetspolitiska utgångspunkter, punkt 1 (m, fp, kd, c)**
av Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Cecilia Wigström (fp), Holger Gustafsson (kd), Göran Lindblad (m), Ewa Björling (m), Gabriel Romanus (fp) och Annika Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om säkerhetspolitiska utgångspunkter. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:U267 yrkande 1 och 2005/06:U384 yrkande 14 och avslår motionerna 2005/06:U275 yrkande 6 och 2005/06:U372 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi delar många av de överväganden som utskottets majoritet står bakom i detta betänkande men vill göra några förtydliganden.

Svensk säkerhetspolitik har sedan Berlinmurens fall utvecklats i en positiv riktning. EU- och Natoutvidgningen har båda bidragit till en säkrare östersjöregion och därmed ett tryggare närområde. Den säkerhetspolitiska doktrinen från år 2002 klargör att vårt lands framtida säkerhet bygger på gemenskap och samarbete med andra länder. EU:s säkerhetsstrategi fastställer grundläggande principer för europeisk säkerhetspolitik.

Det är närmast självklart att Sverige ställer upp om ett EU-land eller ett nordiskt grannland skulle utsättas för hot eller storskalig katastrof. I linje med detta har EU:s medlemsstater enats om en solidaritetsklausul i EU som fastställer att medlemsstater gemensamt och bättre ska kunna hantera konsekvenserna av storskaliga terroristangrepp eller kunna bistå varandra vid större naturkatastrofer. De kraftiga nedskärningarna inom svenskt försvar skadar emellertid vår långsiktiga trovärdighet inom säkerhetspolitiken.

Miljöfrågorna måste tydligare ingå i säkerhetsbegreppet och en bred, heltäckande syn på detta är nödvändig för att vi ska kunna möta framtidens utmaningar.

Sverige har idag ett mycket nära och öppet samarbete med Nato. Under det senaste decenniet har Nato genomgått en radikal förändring. Idag är en av organisationens huvuduppgifter att bidra till fred och säkerhet både i

Europa och utanför. Militära styrkor under Nato-befäl finns på platser som Afghanistan och Kosovo. Sverige deltar i båda dessa Nato-operationer. Nato arbetar också allt mer tydligt för utveckla sitt säkerhetspolitiska samarbete med länder i Mellanöstern. Alliansen välkomnar att samarbetet mellan EU och Nato fördjupas.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motion 2005/06:U384 yrkande 14, 2005/06:U267 yrkande 1.

2. Epidemier och det vidgade säkerhetspolitiska begreppet, punkt 2 (kd)

av Holger Gustafsson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om epidemier och det vidgade säkerhetspolitiska begreppet. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:U380 yrkande 7.

Ställningstagande

FN:s säkerhetsråd har vid flertalet tillfällen betonat de säkerhetspolitiska aspekterna av spridningen av hiv/aids. Sjukdomen destabiliserar i dag hela samhällen och regioner. Hiv/aids-spridningen har visat sig påverka kriser i ett tidigt skede till att övergå i konflikter då produktionen av mat drastiskt minskar, familjer och samhällsgrupper bryts ned, ekonomisk migration och flyktingströmmar ökar. Sjukdomen hotar den sociala och ekonomiska utvecklingen när den arbetsföra generationen dör ut.

Enligt Världsbanken kan en minskning av antalet vuxna i ett land med 10 % leda till en reduktion av nationalinkomsten med drygt 30 %. Därmed förvärras vanligt förekommande problem som starkt bidrar till riskerna för väpnad konflikt och humanitära katastrofer. Många militära styrkor i Afrika har upp till fem gånger så hög infektionsgrad som den civila befolkningen. I kombination med försvagade ekonomiska och institutionella strukturer blir landet mer sårbart för både interna och externa konflikter.

Ytterligare konsekvenser av hiv/aids är att sjukdomen riskerar att underminera den internationella kapaciteten som i sin tur kan bidra till fredsuppbyggande insatser. För Sydafrikas del är risken stor att man snart inte kan delta i fredsbevarande operationer om inte spridningen av hiv/aids inom armén stoppas. Resonemanget tydliggör att utvecklings- och hälsoarbetet tillsammans med biståndet utgör nödvändiga delar i det konfliktförebyggande arbetet. På många håll där sjukdomen breder ut sig måste "regionala motståndskrafter" mot viruset utformas.

I de säkerhetspolitiska bedömningar som nu görs, när det gäller den s.k. anpassningen av vårt lands försvar, borde det också finnas beredskap för förebyggande av katastrofer på det medicinska/biologiska området. Det är dags att vidga säkerhetsbegreppet till att också gälla epidemier av olika slag.

Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, borde inom ramen för den uppdragsverksamhet som sker för Regeringskansliets räkning ges uppdraget att genomföra en utredning med en bred vetenskaplig ansats, där hiv/aids och liknande sjukdomar av epidemisk karaktär sätts in i ett säkerhetspolitiskt sammanhang. En åtgärds katalog för svenskt agerande skulle kunna följa denna utredning.

Jag föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motion 2005/06:U380 yrkande 7.

3. Förenta nationerna, punkt 3 (m, fp, kd, c)

av Gunilla Carlsson i Tyresö (m), Cecilia Wigström (fp), Holger Gustafsson (kd), Göran Lindblad (m), Ewa Björling (m), Gabriel Romanus (fp) och Annika Carlsson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om Förenta nationerna. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2005/06:U251 yrkande 9, 2005/06:U313 yrkande 9 och 2005/06:Fö218 yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna 2005/06:U216, 2005/06:U246 yrkande 2 och 2005/06:U279.

Ställningstagande

Idag pågår närmare 70 väpnade konflikter runt om i världen. Av dessa är en majoritet interna konflikter. Många av konflikterna utspelar sig på den afrikanska kontinenten. Miljoner civila har under de senaste tio åren dödats i olika inbördeskrig eller regionala konflikter och de överlevande har tvingats att leva i misär och djup fattigdom.

I början av 1990-talet deltog Sverige med två bataljoner på Balkan, vilket motsvarade cirka 1 500 man. Tio år senare har siffran för det svenska deltagandet sjunkit till drygt hälften. Detta trots att det finns ett växande behov av internationella insatser på olika håll i världen och efterfrågan från FN, EU och Nato på Sveriges medverkan aldrig har varit större.

Sverige har ett ansvar att bidra till frihet, fred och välbefinnande i konflikttrubbade och fattiga länder. För Sverige är detta en moralisk fråga som handlar om att stödja utsatta människor. Majoriteten av offren i dagens konflikter utgörs av civilbefolkningen och då ofta kvinnor och barn. Utan säkerhet och stabilitet kan välbefinnande omöjligt nås.

Fred och säkerhet i vårt närområde och i andra delar av världen medför dessutom ett säkerhetspolitiskt plus då det ökar Sveriges egen säkerhet. Att Sverige så kraftigt skurit ned det svenska engagemanget i internationella operationer har fått betydande konsekvenser. Mindre enheter som är geografiskt spridda på många håll i världen betyder att säkerheten för de svenska soldaterna blir sämre. Det innebär också att kostnaderna för varje utsänd soldat blir väsentligt högre. Sveriges möjlighet att få nyckelposter i internationella sammanhang har minskat väsentligt eftersom vi har ytterst få personer med erfarenhet av att leda större militära enheter utomlands. Detta innebär i sin tur att det svenska inflytandet successivt minskar.

Inom de fredsfrämjande insatserna tyder mycket på att närvaron av kvinnor har en positiv effekt på fredsprocessen. Det har visat sig att kvinnors närvaro i konfliktdrabbade områden ofta bidrar till förtroendefyllda, stabila relationer med lokalbefolkningen och inverkar positivt i demokratibyggandet.

Det behövs krafttag för att säkerställa att den svenska ambitionsnivån kan höjas. Målet bör vara att Sverige skall ha 2 000 kvinnor och män i utlandstjänst. Det svenska ledningsansvaret för en nordisk-baltisk stridsgrupp inom EU kommer att ställa betydande krav på oss. Målsättningen är att stridsgruppen med 10 dagars varsel ska kunna sätta in 1 500 man i fredsfrämjande insatser. Detta förutsätter att Sverige verkligen har reell kapacitet samt att finansieringsfrågan är löst.

Svenska soldater har ett grundmurat gott rykte om sig inom fredsfrämjande verksamhet. Detta är något Sverige bör bygga vidare på. Men Sveriges framtida relevans kommer att vara avhängigt hur väl vi klarar att anpassa oss till de nya förutsättningar och krav som ställs på svenskt deltagande i internationella operationer. Då måste retorik och handling gå hand i hand. Så är det inte idag. Det krävs nu en nationell strategi som fastlägger hur Sverige ska kunna stärka sin roll inom internationella operationer. Följande utgångspunkter borde ingå i en sådan strategi:

- Det är viktigt att göra tydliga prioriteringar kring var Sverige ska delta med trupp.
- Svensk trupp måste snabbt kunna vara på plats i internationella krishärder och visa uthållighet på plats.
- Förstärkningar måste snabbt kunna komma på plats om så krävs.
- Svensk trupp måste ha rätt utbildning och utrustning för de allt farligare uppgifterna som väntar utomlands.
- Personalförsörjningssystemen måste reformeras för att säkerställa att försvarsmakten kan rekrytera kvalificerad personal till olika insatser.

Men krishantering handlar inte bara om militära uppgifter. Det måste tillstånd en bättre samverkan mellan civila och militära insatser. Om stabilitet och normalisering i ett konfliktområde ska kunna uppnås måste vissa grundläggande förutsättningar som vatten, elektricitet, transporter, poliser och

administration vara på plats. Förbättring av den ekonomiska och sociala situationen måste gå hand i hand med en förbättrad säkerhetssituation för att civilbefolkningen ska kunna känna hopp inför framtiden.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motionerna 2005/06:Fö218 yrkandena 1 och 2 samt 2005/06:U251 yrkande 9.

4. Nato, punkt 5 (fp)

av Cecilia Wigström (fp) och Gabriel Romanus (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen om Nato. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:U251 yrkande 5 och avslår motionerna 2005/06:U235, 2005/06:U251 yrkandena 6, 8, 10 och 11, 2005/06:U275 yrkandena 4, 5 och 7, 2005/06:U289 yrkande 33, 2005/06:U322 yrkandena 1–3, 2005/06:U362 yrkandena 9 och 12 samt 2005/06:U384 yrkande 13.

Ställningstagande

De europeiska demokratiernas säkerhet har under årtionden ytterst garanterats av samarbetet mellan USA och Europa inom ramen för den transatlantiska försvarsalliansen. Den är viktig också i framtiden.

En svensk säkerhetspolitisk doktrin bör utgå från att Sverige aktivt skall bidra till att skapa en europeisk fredsordning i gemenskap. Sverige skall därför ansöka om medlemskap i Nato. Sverige har viktiga bidrag att ge när Nato vidareutvecklas och ställs inför nya uppgifter och frågor om sin roll i framtiden. Sverige har självklart också viktiga egenintressen att bevaka, och det kan Sverige på ett effektivt sätt endast göra som fullvärdig Natomedlem.

Sveriges alltmer intensiva deltagande i internationell krishantering från Balkan över Afghanistan och Afrika tillsammans med EU:s och Natos nuvarande och kommande medlemmar visar att Sveriges regering i praktiken inser att säkerhet och fred byggs i allianser, inklusive allianser som är under befäl av Natoledning och EU-ledning. Vårt deltagande i dessa uppdrag understryker samtidigt vikten av att Sverige är med på ett fullvärdigt sätt i sammanhang där alla viktiga beslut rörande dessa operationer tas.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motion 2005/06:U251 yrkande 5.

5. Globala och regionala utmaningar, punkt 6 (v, mp)

av Alice Åström (v) och Lotta Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om globala och regionala utmaningar. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:U311 yrkande 12 och avslår motionerna 2005/06:U212 yrkandena 1–4, 2005/06:U229 yrkandena 1, 4 och 8, 2005/06:U243 yrkande 1, 2005/06:U247 yrkandena 2 och 4, 2005/06:U248 yrkande 5, 2005/06:U251 yrkande 3, 2005/06:U255 yrkandena 5–7, 9, 10 och 13, 2005/06:U285 yrkande 16, 2005/06:U289 yrkandena 17 och 24, 2005/06:U297, 2005/06:U311 yrkande 24, 2005/06:U317, 2005/06:U354 yrkande 6, 2005/06:U362 yrkande 15, 2005/06:U376 och 2005/06:U386 yrkandena 24 och 25.

Ställningstagande

Trots att Israel vägrar att tala om huruvida man har kärnvapen eller inte och vägrar att underteckna icke-spridningsavtalet är det väl dokumenterat att Israel utvecklat och innehar kärnvapen. Därmed är Israel den enda stat i Mellanöstern som innehar sådana vapen.

Israel är den överlägset starkaste militärmakten i Mellanöstern. Som enda innehavare av kärnvapen utgör Israel ett ständigt oroselement när det gäller stabiliteten i hela regionen och bidrar därmed även till bristande säkerhet för Israel. Israel måste sålunda inte bara för sina grannländers utan också för sin egen skull avveckla sina kärnvapen och därefter underteckna icke-spridningsavtalet.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motion 2005/06:U311 yrkande 12.

6. Icke-spridningsavtalet, punkt 7 (v, mp)

av Alice Åström (v) och Lotta Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om icke-spridningsavtalet. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:U386 yrkande 23.

Ställningstagande

Kärnvapen är det dödligaste och mest förstörelsebringande av vapenslag. Dessa omfattas dock av ett bra avtal för begränsning och nedrustning som jordens alla länder, förutom Israel, Pakistan, Nordkorea och Indien, har ratificerat: Nuclear Proliferation Treaty (NPT). Avtalet går dels ut på att spridningen ska begränsas, dels på att de fem officiella kärnvapenmakterna USA, Sovjet, Storbritannien, Frankrike och Kina ska avrusta. Dessutom skall s.k. fredlig kärnkraftsteknologi göras tillgänglig för anslutande stater.

Vart femte år ses avtalet över och länderna skall avrapportera sin utveckling. Tidigare i år var en sådan översyn aktuell i New York – men det sorgliga resultatet var att i princip hade inga nedrustningsansträngingar gjorts sedan sist. Det är snarare tvärtom. Kina ”moderniserar” sin arsenal, Iran tar fram i smyg, Israel fortsätter att mörka sitt innehav och vägrar medge inspektioner, som landet alltid gjort. Inga strategiska stridspetsar på europeisk botten har tagits bort, och USA och Storbritannien upprustar till och med. Ryssland har fortfarande ca 20 000 stridspetsar, men menar ändå att man nedrustat. USA har ca 10 000, varav 480 i Europa, främst i Storbritannien, och USA:s försvarsminister Rumsfeld säger dessutom öppet att han vill bygga fler stridspetsar för att exempelvis kunna detonera dem i bunkers. Vidare har Kina ca 400, Frankrike ca 300 och England 185 dödliga vapen klara att verka med blott 24 timmars så kallad *alert time*.

För fem år sedan åtog sig dessa fem kärnvapenmakter (för övrigt samma stater som är permanenta medlemmar i FN:s säkerhetsråd!) inom ramen för NPT-avtalet att förstöra, inte bara demontera och lagra undan, men de har alltså i princip inte gjort något. Sveriges position i de senaste förhandlingarna var tyvärr inte urskiljbar, eftersom vi låg bakom den hållning som EU intog. Eftersom man inte kritiserar sina unionskamrater undgick Frankrikes och Storbritanniens innehav och brist på nedrustning all öppen kritik. Därmed utövade inte heller EU som helhet de påtryckningar man aviserat mot vare sig USA, Ryssland eller Kina för deras uteblivna engagemang.

Slutsatsen vi drar är att Sveriges regering i EU bör verka dels för rätten att öppet kritisera medlemsländer som bryter mot avtal, dels att också öppet göra så mot Storbritannien och Frankrike. Kritiken måste riktas både i fråga om innehavet och om att de försinkar det globala nedrustningsarbetet. Slutligen bör Sverige också verka för en tätare översynsprocess där sanktionsmöjligheter skapas för de länder som inte fullgör sina åtaganden.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motion 2005/06: U386 yrkande 23.

7. Klusterbomber, punkt 8 (v, mp)

av Alice Åström (v) och Lotta Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om klusterbomber. Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:U386 yrkandena 18 och 19.

Ställningstagande

I praktiken har s.k. klusterbomber blivit en fara för civilbefolkningar i drabbade länder, t.ex. Afghanistan. Anledningen är att en stor del av de mindre bomberna inte exploderar utan blir liggande på marken som blindgångare och därefter i praktiken fungerar som minor. En del av dessa blindgångare är färgglada och kan påminna om andra föremål, till exempel leksaker. Den stora skillnaden mellan ”vanliga” antipersonella minor och blindgångare efter klusterbomber är att de senare i större utsträckning dödar den som utlöser dem.

Riksdagen beslutade för något år sedan att bifalla ett betänkande (2003/04:UU16) om svensk anslutning till det femte protokollet till konventionen om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen ”som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar”. Till viss del behandlar protokollet åtgärder för att i förebyggande syfte minska förekomsten av explosiva lämningar efter krig. Med detta menas att exempelvis klusterbomber skall ha en självutlösare som ska få bomben att explodera om den blivit en blindgångare.

Vi vill verka för ett totalt förbud mot att använda klusterbomber. Därför bör Sverige inom EU verka för ett omedelbart moratorium till dess ett förbud mot klusterbomber finns.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motion 2005/06:U386 yrkandena 18 och 19.

8. Vapen med utarmat uran (DU-vapen), punkt 9 (v, mp)

av Alice Åström (v) och Lotta Hedström (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om vapen med utarmat uran (DU-vapen). Därmed bifaller riksdagen motion 2005/06:U386 yrkande 20.

Ställningstagande

Vapen med s.k. utarmat uran, som USA använt och använder i Irak, i Afghanistan och på Balkan, är såväl kemiskt giftiga som radioaktiva. DU-vapen ingår i USA:s kärnvapenprogram och har en stor sprängkraft. De avger radioaktiv strålning under oöverskådlig tid, och det giftiga och radioaktiva ämnet sprids med luften och grundvattnet.

Den största faran med utarmat uran är den oxidering till uranoxid som sker i samband med detonation. Då förvandlas uranet till ett lätt stoft som kan färdas mycket långt i egenskap av små partiklar som man sedan via inandning eller sår får in i kroppen. Urandammet förmår tränga djupt ned i lungsäckarna, vilket ger astmaliknande symtom och kan skada benmärg, njurar och könsceller. Skador kan även överföras genetiskt till kommande generationer genom att arvsmassan skadas.

Trots att vetenskapen om vilka faror radioaktiv strålning kan innebära för människor och natur är väl spridd används utarmat uran i stor omfattning. Det råder inte fullständig vetenskaplig enighet om DU:s skadlighet, men eftersom det är uppenbart att radioaktiviteten kvarstår i miljön under oerhört lång tid menar vi att det är angeläget att anlägga ett försiktighetsinriktat angreppssätt.

Allmänheten har inte heller full information om dessa förhållanden, och svenska soldater och civila skickas till områden som förorenats av utarmat uran där radioaktiviteten kan vara tusentals gånger högre än det normala. Uneps personal får inte vistas i DU-kontaminerade områden.

Användningen av DU-vapen strider mot FN-konventioner och internationella avtal som icke-spridningsfördraget (NPT) liksom troligen mot provstoppsavtalet (CTBT).

I t.ex. Basraområdet i Irak, som exponerats för utbränt uran efter Kuwaitkriget, har fosterskadorna ökat 19 gånger rapporterar en svensk professor i strålningsfysik. Han konstaterar att barn med djup gomspalt, cyklopöga eller som saknar armar och ben bara brukar påträffas hos en på miljonen, men så inte i Basra.

Vidare hävdar de amerikanska hemkomna soldater som lider av grava njur- och andningsbesvär samt neurologiska åkommor i sällan skådad omfattning att detta har samband med exponering för DU.

Vi menar att den roll som tillskrivs det utbrända uranet underskattas av både myndigheter och stora delar av forskarvärlden. Vapnet, med sin stora genomträngningsförmåga och sin dubbla toxiska verkan, är inte uttryckligen förbjudet, utan klassas bland de ”konventionella vapnen”. Vi vill i väntan på erkända belägg se ett totalt förbud mot användning av utbränt uran och inom ramen för befintliga anslag öka forskning som kan klarlägga sambandet mellan utarmat uran och sjuklighet, miljöeffekter och dödlighet.

Vi föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som ovan framförts. Förslaget lämnas med anledning av motion 2005/06: U386 yrkande 20.

Särskilda yttranden

1. Säkerhetspolitiska utgångspunkter, punkt 1 (v)

Alice Åström (v) anför:

Även om Vänsterpartiet tidigare i betänkande 2004/05:UFöU2 Sveriges säkerhetspolitik i reservationer framfört sina ställningstaganden i en rad säkerhetspolitiska frågor vill vi i detta sammanhang i korthet sammanfatta partiets ståndpunkter.

Det säkerhetspolitiska läget – allmänt

Vänsterpartiet anser att Sverige skall föra en självständig utrikespolitik där demokrati och respekt för folkrätt och mänskliga rättigheter är grundläggande. Internationell samverkan skall grundas på mellanstatliga principer. FN är den enda världsomspännande organisation som har legitimitet att utgöra grunden när det gäller att motverka en världsordning där militär och ekonomisk styrka är avgörande.

Vidare anser Vänsterpartiet inte att det har varit EU-utvidgningen och i synnerhet inte Natos aktivitet som har skapat den förbättrade säkerhetspolitiska situationen i Europa. De förändringar som inträffat har främst skett därför att de säkerhetspolitiska bedömningar som har gjorts i olika europeiska länder har skett utifrån dessa länders egna behov och självständiga säkerhetspolitiska bedömningar.

Internationella insatser

Vänsterpartiet anser att FN-stadgan måste utgöra ramen för internationella förbindelser. Enligt lagen om väpnad styrka kan en sådan styrka endast tjänstgöra utomlands om den är förenlig med folkrätten – att det föreligger en begäran från FN eller OSSE om en svensk väpnad styrka. Detta medför att inga svenska resurser för militär krishantering får sättas in utan att det föreligger ett entydigt mandat från FN:s säkerhetsråd.

Europeiska unionen

Vänsterpartiet avvisar all utveckling mot en militarisering av EU. I proposition 2004/05:5 Vårt framtida försvar förklarade regeringen att ”det är svårt att föreställa sig att Sverige skulle ställa sig neutralt i händelse av ett väpnat angrepp mot ett annat EU-land. Det är lika svårt att föreställa sig att övriga EU-länder inte skulle agera på samma sätt.” En sådan skrivning gör att alla EU-medlemmar omfattas av en försvarsgaranti av samma slag som den som finns inom Nato.

Så sent som i juni 2004 fattades beslut om försvarsmaterielbyråns inom EU uppgifter när det gällde krishantering. Enligt regeringen skall uppgiften för detta organ vara att bidra till effektivare bristtäckning och krishanteringsförmåga. Regeringen förklarar också att det för Sveriges del kan bli aktuellt med delat ägandeansvar.

Motiveringen för detta är att man vill uppnå bättre samordning i den internationella krishanteringen. Detta innebär ett intimt samarbete som lägger grunden till ett framtida EU-försvar, där materiel, systemutveckling och ägande redan är samordnat och gemensamt. Riksdagen bör följaktligen, i enlighet med sin politik om alliansfrihet, besluta att Sverige inte deltar i EU:s försvarsmaterielbyrå. I övrigt anser vi att allt materielsamarbete skall utgå från de svenska restriktiva reglerna för exportkontroll.

2. Säkerhetspolitiska utgångspunkter, punkt 1 (mp)

Lotta Hedström (mp) anför:

Miljöpartiet vill främst betona giltigheten i det bredare säkerhetsbegrepp som vi pläderat för sedan länge och som också egentligen fått genomslag i det officiella tänkandet på senare år. Detta perspektiv saknas tyvärr i det aktuella betänkandet, som i stället fokuserar på övervägande militära säkerhetsaspekter.

Vi vill därför erinra om och återigen betona skrivningarna i betänkande 2004/05:UFöU2 Sveriges säkerhetspolitik: ”Utskottet anser att svält, bristande vatten- och energiförsörjning, miljöhot, narkotika- och drogrelaterad transnationell brottslighet samt epidemiska sjukdomar såsom hiv/aids, vid sidan av hotet från terrorism, utgör ytterligare komponenter i den vidgade hotkatalogen.” För oss är dessa hot nog så reella och allvarliga men möts inte av motsvarande beslut och förändrade strukturer, i varken svensk eller europeisk förvaltning, som de förtjänar.

Miljöpartiet anser att varje nytt förslag till EU-konstitution troligen kommer att medföra så stora förändringar av bl.a. vår alliansfrihet, att folket måste få avgöra Sveriges hållning i en folkomröstning. Det vilande konstitutionsförslaget hade en mycket stark solidaritetsklausul som riskerade att helt underminera trovärdigheten i den svenska militära alliansfriheten och vi vill inte se en upprepning av denna ordning i ett eventuellt nytt utkast.

Utskottet menar i detta betänkande att den svenska militära alliansfriheten, har ”tjänat oss väl” och slår fast att det i Sverige finns en bred politisk uppslutning och en stark folklig förankring kring detta. Därför bör varken Miljöpartiet eller utskottet se någon anledning att ompröva denna ståndpunkt.

Utskottet beskriver i betänkandet det allt närmare samarbetet mellan EU och Nato utan att problematisera vad detta närmande kan resultera i när det gäller trovärdigheten för den svenska alliansfriheten. Det hänvisas ofta till att Sverige kan samarbeta med Nato i ”alla former” så länge samarbetet inte omfattar de ömsesidiga försvarsgarantierna. Därmed sägs den militära alliansfriheten vara intakt.

Miljöpartiet vill dock bedöma alliansfrågan på ett mer kvalitativt sätt än så. Det finns redan starka kopplingar i form av lednings-, planerings- och synkroniseringsprocesser mellan EU och Nato. En fortlöpande redovisning av de steg som tas, inte bara på ministerrådsnivå, utan även på den diplomatiska nivån och tjänstemannanivån, måste till från regeringens sida gentemot riksdagen. Samarbetet får inte utvecklas på ett sådant sätt att Sveriges självständighet och militära allianfrihet omöjliggörs.

Miljöpartiet delar inte den positiva grundsyn på försvarsalliansen Nato som framkommer i betänkandet och är inte heller positivt till den gradvisa Natoanpassningen. Den tjänar på sikt ändamålet att bereda vägen för en framtida anslutning. Vidare är Miljöpartiet skeptiskt till påståenden om Natos "centrala roll som militär krishanterare" och om att de baltiska staternas medlemskap skulle "bidra till ökad säkerhet och stabilitet i Östersjöregionen". Säkerhet och stabilitet växer mer än något annat fram ur gemensamma intressen, kulturella och civila vänskapliga utbyten, internt demokratiska strukturer samt ömsidigt och respektfullt vårdade av goda relationer – inte ur vapenarsenaler.

Miljöpartiet vill understryka vikten av att FN har och får behålla det yttersta ansvaret för att upprätthålla internationell fred och säkerhet. FN är det enda organ som kan ge internationell legitimitet åt nödvändig våldsanvändning, där möjligheten till beslut om militära ingripanden stadgas under kapitel VII. Denna unika särställning bör vara förbehållen FN som överstatlig kraft. Vi ser med oro på att Nato som ledande organ tas i anspråk av FN i alltfler internationella konflikter, där i stället andra regionala organ, t.ex. Afrikanska Unionens kapacitet borde stärkas.

Sveriges riksdag fattar dock beslut om medverkan i en krishanteringsinsats i varje enskilt fall och i enlighet med svensk lag. En förutsättning för svensk medverkan i en internationell fredsfrämjande insats är att denna vilar på folkrättslig grund, dvs. har stöd i FN eller OSSE och dess konventioner, vidare är legitim och efterfrågad.

Det är också av stor vikt att FN efterhand reformeras mot en vetofri kultur så att inte nödvändiga fredsfrämjande insatser förhindras genom ett subjektivt veto. I de fall ett sådant veto skulle blockera en nödvändig fredsfrämjande insats vill Miljöpartiet understryka vikten av att FN:s generalförsamling använder sig av *Uniting for peace*-resolutionen.

Miljöpartiets beslut hösten 2004 att medverka till regeringens försvarsproposition var en kompromiss för att å ena sidan påbörja en neddragning av det traditionella militära invasionsförsvaret till förmån för internationellt verksamma snabbinsatsstyrkor som skall kunna agera i FN:s tjänst. Det som å andra sidan inte var Miljöpartiets genuina politik är att dessa trupper ingår i EU:s insatsstyrkor.

Men eftersom de borgerliga partierna stöder sådan medverkan skulle Miljöpartiet ändå inte ha kunnat förhindra ett riksdagsbeslut till förmån för svenskt styrkebidrag till sådana insatsstyrkor. En annan bidragande orsak är att styrkan byggs upp i samarbete med bl.a. Norge, som inte är EU-medlem, och Finland, som är uttalat neutralt.

Tyvärr har detta skapat missförstånd om vår grundsyn på EU:s militära kapacitet. Vår principiella uppfattning kvarstår och fastslogs av partikongressen 2005 i samband med antagande av nytt partiprogram där det heter:

”Vi vill på sikt ställa om försvaret från ett militärt försvar till ett icke-våldsförsvaret, som både kan göra insatser mot icke-militära hot, hantera konflikter och föra icke-våldskamp vid ett eventuellt angrepp. FN är en viktig aktör för att upprätthålla fred och säkerhet. Sverige skall därför inte delta i internationella insatser utan ett tydligt mandat från FN och beslut av Sveriges riksdag. Vi accepterar ingen militär samordning av svensk militär med EU, andra försvarsallianser eller enskilda länder annat än under FN:s ledning.”

Detta betyder att Miljöpartiet även fortsättningsvis kommer att bekämpa EU:s militarisering liksom svensk direktmedverkan i EU:s militära verksamheter när så är möjligt.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:U212 av Sten Tolgfors (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Folkrepubliken Kinas kärnvapenupprustning samt missilprogram.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om risken för en upprustningsspiral i Asien.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av en tydlig svensk kritik av Folkrepubliken Kinas kärnvapenrustning.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Folkrepubliken Kina måste mätas efter samma måttstock som alla andra länder vad gäller upprustning och utrikespolitiskt agerande.

2005/06:U216 av Hillevi Engström (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av ledighetsregler och skydd av anställningen vid viss utlandstjänstgöring.

2005/06:U229 av Sten Tolgfors (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Folkrepubliken Kinas hot att använda militärt våld mot Taiwan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Folkrepubliken Kinas vilja att lagstifta om automatisk användning av våld mot Taiwan om landet förklarar sig självständigt.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Folkrepubliken Kinas konventionella och nukleära upprustning.

2005/06:U235 av Peter Danielsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning rörande ett svenskt medlemskap i Nato.

2005/06:U243 av Kerstin Lundgren (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i FN verka för att ändra IAEA:s mandat till enbart atombombskontroll.

2005/06:U246 av Eva Flyborg m.fl. (fp, m, kd, c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att integrera ett genderperspektiv i all fredsfrämjande verksamhet.

2005/06:U247 av Sten Tolgfors (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hotet från massförstörelsevapen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skapandet av ett gemensamt missilförsvar.

2005/06:U248 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att icke-spridning och nedrustning alltjämt skall vara en prioriterad fråga för Sverige och FN.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall bidra med relevanta och konkreta krishanteringsinsatser i EU:s regi, men även fortsatt kunna delta i FN- och Natoleda insatser.

2005/06:U251 av Cecilia Wigström m.fl. (fp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska regeringen arbetar med kraft för att avtalet om icke-spridning av kärnvapen skall implementeras.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör söka medlemskap i Nato.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den rådande säkerhetspolitiska fyrpartidoktrinen är överspelad av verkligheten.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av att en gemensam EU-försvarspolitik skall syfta till att främja en alleuropeisk fredsordning och inte utvecklas mot att EU bygger upp ett eget, av den transatlantiska länken oberoende försvar.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige skall bidra till NRF (Nato Response Force).

9. Riksdagen begär att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag till en långsiktig strategi som utifrån svenska utrikes- och säkerhetspolitiska ställningstaganden drar upp riktlinjerna för Sveriges deltagande i internationella insatser.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om samordningsfördelarna med ett Natomedlemskap.
11. Riksdagen begär att regeringen låter utreda vad ett Natomedlem-
skap kräver och innebär både i politiskt och ekonomiskt hänseende.

2005/06:U255 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att relationerna mellan Kina och Taiwan måste
hanteras på fredlig väg och varje hot om användning av militärt
våld avvisas.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att det internationella samfundet bör verka för att
Nordkorea skall upphöra med sitt kärnvapenprogram.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om fortsatta sexpartssamtal för att åtagandet om en
koreansk halvö som är fri från kärnvapen skall uppnås.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att EU ytterligare bör utveckla den strategiska
dialogen med USA vad gäller Asien.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om en utökad dialog mellan EU, USA och Japan om
den regionala stabiliteten i Ostasien.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om de förstärkta förbindelserna mellan Kina och Ryss-
land.

2005/06:U267 av Maud Olofsson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att miljöfrågorna skall ingå i säkerhetsbegreppet för
att möta framtidens utmaningar.

2005/06:U275 av Sten Tolgfors (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att Sverige skall vara med i den europeiska säker-
hetsordningens alla delar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i moti-
onen anförs om att ambitionen för Europapolitiken måste vara att
Sverige skall kunna göra mer för att bidra till stabilitet och krishan-
tering i Europa.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om EU som verktyg för det breda säkerhetsbegreppet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av Natos strukturer för EU:s möjligheter att agera i fredsbevarande operationer.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Nato är den organisation som också fortsättningsvis bör svara för säkerhetspolitikens kärna, den militära förmågan och de ömsesidiga försvarsförpliktelserna.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om neutralitetspolitiken.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om svenskt Natomedlemskap.

2005/06:U279 av Berit Jóhannesson m.fl. (v, fp, kd, c, mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kvinnors deltagande i konfliktlösning.

2005/06:U285 av Cecilia Wigström m.fl. (fp):

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Iran måste tillmötesgå kraven från IAEA.

2005/06:U289 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att relationerna mellan Kina och Taiwan måste hanteras på fredlig väg och varje hot om användning av militärt våld avvisas.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör vara pådrivande för att EU skall utarbeta en strategi för hur man inom ramen för FN skall agera när ett land som t.ex. Iran eller Nordkorea bryter mot icke-spridningsavtalet.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen bör analysera och öppet redovisa vad ett svenskt medlemskap i Nato innebär i förhållande till ett utanförskap i en säkerhetspolitisk miljö som präglas av nya typer av hot i form av internationell terrorism och spridning av massförstörelsevapen.

2005/06:U290 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m):

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige måste kunna bistå ett EU-land eller nordiskt land som utsätts för hot eller angrepp.

2005/06:U297 av Mikael Oscarsson och Annelie Enochson (båda kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sveriges regering skall verka för att frågan kring Irans utvecklande av massförstörelsevapen snarast tas upp i FN:s säkerhetsråd.

2005/06:U311 av Lars Ohly m.fl. (v):

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Israel som hittills enda kärnvapenmakt i Mellanöstern måste avveckla sina kärnvapen.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i EU och FN – i enlighet med vad Internationella domstolen i Haag fastslagit – bör verka för att kärnvapen förbjuds och avvecklas.

2005/06:U313 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör stärka resurserna för freds- och säkerhetsfrämjande insatser.

2005/06:U317 av Hans Stenberg och Göran Norlander (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i lämplig form väcka frågan om en kärnvapenfri zon i Europa.

2005/06:U322 av Allan Widman m.fl. (fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att Sverige bör ansöka om medlemskap i Nato.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att regeringen tillsätter en utredning om vad ett Nato-medlemskap kräver och innebär både i politiskt och ekonomiskt hänseende.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om ett svenskt deltagande i Nato:s snabbinsatsstyrka, Nato Response Force (NRF).

2005/06:U354 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att den svenska regeringen genom EU skall utöva politiska påtryckningar på Iran att överge forskning och utveckling kring kärnteknologi som gränsar till eller kan utvecklas till kärnvapen, och i stället aktivt arbeta för icke-spridningsavtalets principer.

2005/06:U362 av Gunilla Carlsson i Tyresö m.fl. (m):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ökad samsyn och samverkan mellan EU och USA för att även på högsta politiska nivå låta demokratiutveckling och "state-building" vara prioriterade.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Nato bör kunna spela en mer aktiv roll i det säkerhetsfrämjande arbetet i Mellanöstern.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att välkomna ett ökat svenskt engagemang i Afghanistan inom ramen för det regionala säkerhetsteamet PRT (Provincial Reconstruction Team).
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Iran skall ge upp sina kärnvapenambitioner.

2005/06:U372 av Gudrun Schyman (-):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett vidgat säkerhetspolitiskt begrepp som också innefattar det strukturella våld som i vardagen riktas mot kvinnor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om återrapportering av inrikes- och utrikespolitiska konsekvenser.

2005/06:U376 av Kristina Zakrisson och Karin Åström (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Sveriges agerande för nedrustning av kärnvapen.

2005/06:U380 av Rosita Runegrund m.fl. (kd):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vidga det säkerhetspolitiska begreppet i Sverige till att även gälla epidemier.

2005/06:U384 av Holger Gustafsson m.fl. (kd):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ett svenskt medlemskap i Nato för närvarande inte är aktuellt men att ett öppet och nära samarbete är en naturlig del av svensk säkerhetspolitik.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att svensk säkerhetspolitik skall utformas i ett brett perspektiv som omfattar diplomati, ekonomiskt bistånd, räddningsinsatser och militärt stöd samt byggas på en grund av kollektiv samverkan med våra grannländer, FN, EU och Nato för att säkra fred, stabilitet och säkerhet.

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inte skall acceptera tvingande ömsesidiga försvarsgarantier men acceptera ett fördjupat försvarssamarbete inom EU:s institutioner samt verka för att stärka den transatlantiska länken.

2005/06:U385 av Kristina Zakrisson och Karin Åström (båda s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sveriges regering i samarbete med andra regeringar i EU utarbetar en handlingsplan för kvinnors deltagande i konfliktlösning.

2005/06:U386 av Peter Eriksson m.fl. (mp, –):

18. Riksdagen begär att regeringen verkar för att det femte protokollet till konventionen om förbud mot, eller inskränkningar i, användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar, ska inkludera ett förbud mot klusterbomber.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i FN och andra internationella forum skall verka för ett omedelbart moratorium till dess ett förbud mot klusterbomber finns.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige bör verka för att all användning av DU-vapen omedelbart stoppas.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för en tätare NPT-översynsprocess där sanktionsmöjligheter skapas för de länder som inte fullgör sina åtaganden.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i FN stödja framtagandet av en konvention i den riktning som Arms Trade Treaty anger.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i väntan på en global konvention aktivt tar del i POA, Programme of Action, och strävar att uppfylla dess åtaganden.

2005/06:Fö218 av Eskil Erlandsson m.fl. (c, m, fp, kd):

1. Riksdagen begär att regeringen snarast återkommer till riksdagen med förslag till en långsiktig strategi som utifrån svenska utrikes- och säkerhetspolitiska ställningstaganden drar upp riktlinjerna för Sveriges deltagande i internationella insatser.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om bättre samordning mellan militära insatser och biståndsinsatser.